

51
19.00

საქართველოს
საბჭოთაო
საბჭოთაო

საგებულებო

სახელებიანი

№ 51199701 კურნალი

იხარეთ მზენე ჯგჯილო,
დაბედი, ვახდი ვახლო!

ა. ე.

Handwritten signature or name

წინა დიდი, 1920 წ.

წამიწალი მერცხათეხეხეხე

ქალაქთა კავშირის სტამბა, პუშკინის ქ., 3.

ქართული
ლიბრარი

რამკარგი აგო ეს მდინარის ნაწილები მკვლავისთვის.

კურდღელი.

ყურ-დაცქვეტილი ცანცარბ
პოსტანში შეწარუდიეო;
ახრამუნებდა კომბოსტოს,
ახლად რამ ამოსუდიეო.

ძის სათუბლთუბლოთ პატრონი
ღოპესთან ატუსუდიეო;
თოფს უძისნებდა ფეხებში,
რამ იქვე წაქცეუდიეო.

აი, კამოჭკურს ჩახმასსა,
თოფმა ისუგლა — ბუჭუო;
გულ-დაფლეთილმა კურდღელმა
ამოიხუნება — უჭუო.

ამოიხუნება და მოკვდა
საუსძე ჩამწარებული
და მებოსტნე კი სიამით
სტუნავდა აღტაცებული.

გ. კუჩიშვილი.

ქ. შარქის საბ. საქ. სსრ.
სახლიწყო რესპუბლიკა
გვ. 1111111111

ჯადოსანი საგანი.

ეები ჩიხქოლია. სეები აღუღუკ-
ბულები არსევენ ტოტებს, ჭსრის
მედიდურ თავეს. აი მოისხ
ასაღვასდა მუხის აღმფოთებული ხმა:

„მოვიდა ადამიანი, მოიტანა რაღაც ჰატარა მავი
საგანი, შემოჭკრა რამოდენჯერმე ჯერ ერთს ხეს,
მერმე მეორეს. სეები შეირსა, დაიკუნესეს და დაეძვენ
მიწასუ.“

უეულანი სდუმდენ.. ვურ გაეგოთ ეს საძინლება.
ამ დროს მოისხა ტეის სულის ხმა:

„თუ თქვენგანი ვინმე არ დაეხმარებოდა ადამიანს,
ის ვერას დაგვაკლებდა. მითხარით, როგორი საგანი
ეჭირა მას სელში?“

განისხა რამდენიმე ხმა: „მავი ჰატარა საგანი
იყო, იმ საგანს ტარი ჭქიანდა...“

„ჭო, და, ტარი ეოფილა ხისა, მოისხა სელ ასაღად
ტეის სულის ხმა:—მე სომ ვოქვი, თუ თქვენგანი ვინმე
არ დაეხმარებოდა ადამიანს, ჩვენ ის ვერას დაგვაკ-
ლებდა.“

გვრიტუნის საჩუქარი.

ქმე გვრიტუნია, ბებიას დღეობას ამ
ორ დღეში, უკმაფნი საჩუქარს?

— დედილო, მე საჩუქარი მო-

ვამსადე კიდევ, ასლავე გაჩვენებ!

და ოთხი წლის გვრიტუნამ მოურბენა დედს
ეუთი.

დედამ ახადა ეუთს და ნახა შიგ ჩაწეობილი:
სუხრის ჰატარა ნაჭრები, საჭაჭურის ნატეხი, ნასუქის

უეა, ჭრელ-ჭრელი ფარისის ნაკუწები, მოკოლადის და სხვა კონფეტების ნაკუნეტები...

— ჩემო გვრიტუნია, ბებიას ხომ კბილები არა აქვს, ვერ შესჭამს და სანამ შენი სახუქარი მიუვა — გასძიება უფლაფერი. დაობდება, არც დედოფალები ჭეაჯს, რომ კბეები შეუკეროს.

გვრიტუნიას თვალები ცრემლებით ავესო: — მამა რა ვქნა, სხვა არაფერი მქვს!

— მოდი, გვრიტუნია, ბებიას მივწერთ წერილი, რომ გვრიტუნია მამასადა სახუქარი და საუფარელი ბებიის სახელობით დაურიგა უღარიბეს ბავშვებს.

გვრიტუნიას სახე გაუბრწყინდა და სინარულით ჩაეკონა დედას.

წერილი საჩქაროთ მამასადეს და როცა მამა ოთახში შეძოვიდა გვრიტუნია მთავისი ხელით ბებიასთან გასაგსავნათ წერილი ჩააბარა.

ტახო.

(ფრანგულიდან გადმოკეთებული).

სამშობლო ქვეუნი ფრინველები.

ეძაწვილებო! ეს მეორე წერილი
 დროსე ვერ მოგაწოდეთ, მაგრამ
 ცხოვრება განა ვის უცდის, რომ
 ჩვენ მოგვიცადოს. — დიად, ეგვი-
 ჰტიდან რო მოველოდით დიდი
 ხანია მოფრინდეს ჩვენი საუფარე-
 ლი-ფრინველები და ბრწეინვალე
 აღდგომა ჩვენთან ერთად კაცობის
 კალობით და ჭიკჭიკითა. — სამ-
 შობლო ქვეუნი უხვმა ბუნებამაც ჭრელი სუფრა მხედ
 დაუსეფდრა.

კაცოცხლდა ტყე, მთა და ბარი, ბუჩქნარ-მდინარი.
 ეველამ მიჯნო ხელი ძველი ბინების ძეგუთებს, ან
 ახალ ბუდის აშენებს. მამალი ფროთსნები საქარ-
 წილოთ კონწით მოიბრთვან, ჭრელ ბუმბულებში
 ბრწეინავდენ, თავმოძწონეთ ტკბილ ჭანკებს უკალო-
 ბდენ თავიანთ დანბნულებს. განაღდა ძეგლისობა.

კაიარა დრომ, დაიწეეს კვარცხის დება და დღეს
 კი უძრავლესობამ კიდევ გამოჩეკა ბლარტები. სძირად
 ვსედავ ჩემს ფანჯრის წინ შობიები როგორ უსიღვენ

ნისკარტით: მოაქვთ მწერი, ჭია-ღუა, მატლები და რი-
 კით აჭმევენ თავიანთ ება-ღია ბაღლებს.

* *

ემაწვილებო, უნდა აღსარება გითხრათ. ჩემს ბავშო-
 ბაში მახსოვს მე და ქეთუნი კიბით აუვდით კედლის იმ
 სფერულად, სადაც ჩიტის ბუდე გვეკულებოდა. ზირ-
 ველად მე გავბედე, შეევა ხელი და გამოვიყვანე ჯე-
 რეთ დაუბუშბლავი თვალ დასუჭული ბღარტი. არ ვა-
 ცი იქნება რო ორი ბუდე ერთად იყო, ძრეელ ბეგრს
 მოგვარ ხელი. ძრეელ დაგვანდა რო ჯერ არ იუვენ
 მოხრისხეებულნი.

ქეთუნამ მიჩია:

— ძაფით გადაჯაბათ ერთმანერთზე, მაშინ სადღა
 გაფრინდებიანო.

თქმა და ასრულება ერთი იყო. დავიძვიდეთ გუ-
 ლი. ერთი კვირის შემდეგ აუვდით ჩვენი ტუსალების
 სანახავად, გამოვწიე ძაფი და შენი მტერი! ზედ ას-
 ხმული მკვდარი ბღარტები შესასარ სანახაობას წარ-
 მოადგენდენ. მეტად შეგვრცხვა ჩვენი საქციელისა. მას
 მერე სინიღისი გუტანჯავდა, ვცდილობდით რითიმე
 მოგვენანიებია ჩვენი ცოდო, ეველა ამხანაგებს სულ
 იმას ვესვენებოდით — ფრინველების ბუდეებს ნუ დამ-
 ლით, ბღარტებს ნუ აწვალებთო და, ღმერთმა უშვე-
 ლოთ, ბევრმა ისმინა ჩვენი ვედრება. მკონი ცოდვათა
 შესამსუბუქებლათ მღვდელსაც კი გაუძედავნეთ აღსა-
 რების დროს.

* *

*

ისიც კი უნდა ვსთქვათ, რომ ჩემს ეძაწვილობას სსჯა დრო იყო. სწავლა-განათლება ნაკლებ იყო გავრცელებული. დღეს კი არამთუ სკოლებში არიგებენ ბავშებს, ევროპის ეკვლა სასკელმწიფოებმა საგანგებო კანონიც კი გამოსცეს. აღკრძალულია ფრინველებსე ნადრობა, ვიდრე ისინი თაფინათ ბლარტებს არ დააფრენ და ვიდრე არ ასწავლიან საჭმელ-საკვებავის მოუნას, თაფინი თაფინ გამოკვებას.

აგერ, ჩვენდა სასიქადულოთ, საქართველოს ნორმა რესუბლიკამ ამ ამქენებლობის სასამიაც კი არ დაიფიქვა სამშობლო ქვეყნის ფრინველთა მფარველობა, ამ წლის თებერვალში თბილისის ქალაქის მილიციის უფროსმა ბრძანება გამოსცა და მოავონა კომისრებს, რათა ისკელმძვანელონ არსებულ კანონით და სასტიკათ დაიცვან ფრინველთა მმეიდობინი ცხოვრება.

„აკრძალულ დროს არავის უუღება არა აქვს ინადროსო და სსჯა. ესე უოველივე კარგად აუხსენით თქვენს ხელქვევითებს და თანაც თვალ-უური აღევნეთ რკინის კისის სადგურებს მატარებელთა მი-მოსვლის დროს. მონადირეებს წვართვით თოფები, ხანადირევი და ზასუნის კებაში იეცით. აგრეთვე სასადილოებში, სასტუმროებში და კლუბებში თუ რო კერძი მიართვან კარეულ ფრინველისა სასტიკათ მოექეცითო“.

მაძსადამე, თუ საჭირო იქნება, თქვენც მუკიდლიათ სოფელში თუ ქალაქში უდიერს და მუკუნებელს

კანი ნსე მიუთითოთ ან კომისიებს სთხოვოთ დანძარე-
 ბა, მაგრამ ნუ თუ ვერ შეიგნებენ, რომ უსინდისობაა
 თავიანთ სიანცეს თუ მსუნაგობას შესწირონ ფროთხან-
 თა მთელი ოჯახი. მგონი ეველას უნდა ესმოდეს რო-
 ცა დედ-მამას სიცოცხლეს უსწობენ, რო მთელი მათი
 ბუდე-ბღარტობაც მიმძილით იხოცება...

* *

არ შემიძლია, ეძაწვილებო, ერთი ნამდვილი შემ-
 თხვევაც არ გიამბოთ. სადილათ ვისხედით მთელი
 ოჯახი. სასადილოს კარები ჰირდანიო სამსარეულოს-
 კარს გასცქეროდა. წვნიანი რო გავათავუთ მსარეულ-
 მა (ახალგაზრდა ბიჭი იყო) ააღაზა და ორი ხელით
 მთელი გროვან თებებში მიჭქონდა, სამსარეულოს კა-
 რთან შესობლის დედალი ფეხებში მოედო, გაება,
 კინაღამ ბიჭი წააქცია. ამანაც გულ მოსულმა ფეხი
 დაჭკრა ქათამს და ისე ნიშნობლივ რომ დედალი
 ადგილობრივ დარხა. ეს ყოველივე უცბად მოხდა, მა-
 გრამ არ გამოეზნათ ხემს შეილებს-გაიქცა ძაღვა, მი-
 ჭკვა არჩილი, შოთა, სამინელი სურათი დაუსგდათ, დე-
 დალს ნაწლეკები სულ გარეთ გამოხსულა...

მე სმირად ვწერდი „ჯეჯილში“, ვესვეწვებოდი ბა-
 ვშებო-მცენარეებს და ცხოველებს უდიერად ნუ მოექ-
 ცევით, ნუ აწვალებოთ, ნუ სტანჯავთ მეთქი. ხემს შეი-
 ლებს სო დარიგება არ აკლ აო. ახლა წარმოიდგი-
 ნეთ ამათი ეძძაკობა, სულ იძას უცდიდენ-აბა, ვნახოთ,
 მამა-ჩვენი როგორ მოიქცევა ამ შემთხვევაშიო. დიდის

ამბით ელოდენ ჩემს განახენს რათქმა უნდა დაუბნარე დამ-
ნაძაჟე და საძინლად დაჯუტუქსე, დაუბრიკე, იმის ძეგლის-
თავს მთელი სსსარება წაუკითსე“ აბუეტი კი იყო,
ღვთის წინაშე. ბავშვები იმდროს გარს მესწიფენს.

ცრუ-ჩუმენა და სიყვარული.

ქართულ სალხში აუარებელი სიბრძნე და მჭკრ-
მეტყველებაა დაგროვილი. აიღეთ სღაპარი, ლეგენ-
და, ანდასა-თქმულობანი, გამოცანა, ლექსები და სსვა.
ეს ზეპირ სიტყვაობა სეპარადჟე გადადის თაობიდან
თაობაში.

მე არა მკონია სსვა სალხიც ასე, ანლო იდგეს
ძფრინველებთან და სსვა ცსოველებთან, როგორც ჩვე-
ნი სალხია. ქართულ კაცს თავის ცსოვრებასთან ჩა-
უქსოვია ცსოველობა ცსოვრებაც. მეტადრე დიდად უუ-
ვარს ფრინველები.

1) ტრედი და გვრიტი თითქმის წმინდანათ მია-
ჩნია. ქრისტეს ეკლესიამაც ტრედის სახით მოკვიუ-
ლინა სული წმინდა.

2) „ტოროლას მანც არ მოველამ კინდ ბეური
მქონდეს წამალი, საწვალი ღამის მესტრისა ის არის
კარგი მამალი.“

3) მერცხალი თითქმის წმინდანათ მიაჩნიათ, უუ-
ვართ მისი ჭიკჭიკი, ჩამოლოცვა. არ ყოფილა მგა-
ლითი მერცხლისთვის მცირე რამ დაეძაჟებინოთ.—

4) კაჭკაჭიც (მატია) უუვართ და კალიაშიც ინა-

სვენ. ღაბაშვილს სწავლობს, ჭარტალობს, ამხიანოელებს კარ-მიდამოს, თუ კაჭკაჭი კეწვიათ ესომი, ამას დიდ ბედნიერება მოსდევსო.

5) ჩიტი რო დილა-ადრიან ფანჯარას დაგიკაკუნებს მთელი დღე კარკ გუნებაზე ხარ.

6) ხალხს ებრალება ნიბლია ჩიტი, ნეტავ არ დაკძინებოდნ ჩიტო ნიბლიაუ ნარსედაო, ალალი ჩამოკიქროლებს წაკეუვანს ძაღალ მიასედაო.

7) ხოხობი, როცა მეფე ჰატარძალს საედრიდნ წამოიუვანენ—ძაფრები ძღერინან: მოვდივართ, მოვკაცნარინან დედალ-მამალი ხოხობიო.

8) ბუღბუღი. ბუღბუღის და ვარდის ტრფიანლება ჩვენს მკოსნებს ათი ათასჯერ აუწვირით თავ გატაცებით. გაღიაშიაც ინახვენ, მაგრამ სულ სხვაა როდესაც სადმე ძაღნარში, ბუჩქში ჩამალულა და თვალ დასუტული ჰეფეს.

9) ღაგღაგი ხალხს ძრეულ უეუარს და ბედნიერებად მიანხია როცა მის ესომი ღაგღაგი ბუღობს, შვილებს სდის. მთელი სოფელი დიდის ჰატევით ეჭვრობა.

10. მაშვი კაკაბი შეიბნენ,

მაშვი აჯობა კაკაბსა.

(მღერის ხალხი)

მაშვი მგალობელი

დილა იყო მშენიერი.

დანარჩენიც აბა თქვენ მოვიკონეთ რა და რა ფრინველი უეუარს ძრეულ ხალხს — მოლადური-ბიჭო-გოგია კიდევ?..

რაც შეეება ცრუ რწმენას, ბუღრია ჩვენში გაფრცხლებული.

ი. ალხაზიშვილი.

(შემდეგი იქნება).

მუზიკას
თავზადასავალი
ანუ
ჯუჯათა სამეფო.

ჯუჯები ზღვით გაემგზავრენ უცხო ქვეყნებში.

ღლეები სწრაფად გარბოდა. კაცუნებს მობეზრდათ ჩინეთში ყოყნა, განიძრახეს უცნობ ქვეყნებში გამგზავრება. მაგრამ არ იცოდენ, როგორ წასუდიევენ, რომ წინ

სანდელივით სიფათში არ ჩაცვივნილიევენ.

ერთსელ ჯუჯები ზღვის ზირას ისხდენ, ამ დროს ზეტარა იბლქინანმა ნავებმა გაიარეს.

— რა კარგი იქნება ესენი ჩვენ სამგზავროთ, გაიფიქრა ჩუქმა—მისანმა და სწრაფლათ სადღაც გაჭქრა.

მესამე დღეს, სწორეთ შუაღამისას, მძიმეობის
ძაძიებთან განხდა და საიდუმლოთ უთხრა, რომ იცინ
ბინა, სადაც სდგას ის იაღქიანის ნაუბი, იმ დღეს
რომ ნახეს.

ჯუჯებს ძალიან გაეხარდათ და იმ დამესვე ხუძი —
მისინის ბუღადობით მახლობელ ქალაქისაკენ გასწიეს.

ძალე უძუელბულ მუნობას მადგენ სადაც ინა-
სებოდა იაღქიანის ნაუბი. კაცუნებს ბუფრი აღარ
უვიქითათ: სოკი ჭუჭრუტნიდან შემუბა, სოკი კლი-
ტის ნახურეტიდან და გამოათრეს რამდენიმე ლაძხა
ნაუბი. მერე უვირილით და სამღერით ჩუქმეს წყალში,
ღერწმები მიძალეს, და ვითომც არაფერიათ თაუიანთ
ტეეში დაბრუნდენ, რომ მეორე დღეს შუაღამისას
ძორეულ კასს კასდგამოდენ.

ჯუჯები მთელი დღე სამსადისში და ფაცი-ფუცში
იუენ: უნდა თან წასადები ბარკი შეკრათ, საკსალი
მოემსადებიანათ, გადაეწვიტათ ნაუბი ვინ ვისთან ჩა-
ჯდებოდა და ან საიდ წაუიდოდენ.

სადამოძაც მოახწია. ბადრ მთვარეს კაძკაძი გა-
ქიანდა და ტეე-მინდორ-ველებს აძუქებდა. დიდრონი
გაბრწეინებული ვარსკვლავები თაქთაქებდენ, სასინა-
მოფნო ნიაფი მიძინებულ დედა-მიწას აკრილებდა.

ჯუჯები გამოემშვიდობენ სტუმართ-მოგვარე მო-
ძმებს, ნაუბში ჩახსდენ და მამაცათ გასწიეს მიწენ-
რებულ ზღვაზე.

დიდხანს მიცურავდენ ეს სუბუქი უჩინარი ნაჭუ-

ჭები სხუადსსხუა სღუებსუ: განარეს ეუითელი, ლურჯა და ჩინეთის სღუები.

კაცუნებებს მშვიდობიანი მკსაურობა ჰქონდათ. მთლიათ ერთხელ კინაღამ დაიღუპნ -- წუხელ ქუქმ ამო-ბურთულ კლდეებს წააწუდენ. ნაუები განხვრიტა, მიკ წყალი შევიდა, მკგრამ მარდი ტუხ-გრძელა — კურდ-ღლის წუხლობით ეუულა გადარჩა. ნაუები როგორც იყო შეაკეთეს და შეორე დღეს ისევ გაუდგენ გსას.

ხღუა სოკჯერ ისეთი დამშვიდებული იყო თით-ქას ნახას ეუებ ბობდა ეუულას, სოკჯერ კი მძღაურ ტაღლებს ისვროდა სულ ძაღლა-ძაღლა, მკგრამ ხუყნი კაცუნები შეუწოვრათ, შეუხერებლივ მიცურბუდენ. მათ ძაღლიან უნდობათ მიეღწიათ სასღაპრო ქუქუნა ინ-დოეთამდის. მის შესახებ ბეჭედი რამე გაეკონათ ხუძი-მისანისა და გრძელ-ცხვირე ექიმისაგან ჯერ კიდევ ი-ღროს, როდესაც შორეულ სრდილოეთში იუყენ სი-ცივიის და ეინჯის დროს. ახლა რა შეაკვებდა ჯუჯებს? უსყნი დღე და დამ ოცნებობდენ ამ საოცრო ქუქუნასე.

ჯუჯების მისვლა ინდოეთში და მურზილკას გაჩენა ინ-დოეთის რაჯის სახახლეში.

ერთხელ დილით მურზილკამ გაიღვიძა და ძა-ღლიან გაუკვირდა რომ ამხანაგმა კაცუნებმ ჰქითხა:

— არ გინდა ნახო ინდოეთის დიდი სპილო, რო-ძელნაც სასეიროთ მიჰყავს რაჯის შვილი?

მურზილკამ თბალები დანჭვიტა და აქეთ-იქით განხუდა.

ქართული

— როგორ? სწილო? რაჯი? — გაკვირვებულმა მან ამხანაგს — განა ზღვაზე არა ვართ?

— შენ ჩემი ძაძიავ, ისე მაგრათ გეძინა, რომ ვერ შეიტყე როგორ მოგადექით ინდოეთის კიდეებს და როგორ მძინარე გადმოგიყვანეთ რაჯის სსახლეში.

— რაჯი? ერთი მითხარით რა არი რაჯი? ეს სიტყვა ვერ არ გაძიგონია!

— რაჯი — ინდოეთის თავადია! ჩვენ დაბუნბუნდით ერთ ერთ თავადის სსახლეში უცნოს ვერძუის ვერ შეუძლიან იქ შესვლა, მაგრამ ჩვენ ხომ უხინარი ვართ, ვაჟღვან შევძრებით.

მურწილკა სსახლრათ წამოხტა უკსე და ამხანაგთან ერთად გაიარა მრავალი ოთახები, გავიდა ბაღში, სადაც სწილოს სსვა და სსვა უურიები უცდიდნ.

რაჯის სსახლის მორთულობამ და სიმდიდრემ მურწილკა სამინლათ განოცა. იატაკი და კედლები ძვირფასი ხალისებით იყო მოყენილი. ოქროს სვეტებიდან ჭერი გუმბათივით ძაღლა აღიოდა, ლაღით და სურმუსტებით მოჭედილი იყო. ვურცხლის ქსოვილი მას ღრუბელივით გადაჭყაროდა. ჭერიდან ჩამოძვებული იყო ლითონის ძვირფასი ლიულიუები. სურმუსტის ლუსკუმები ვვაგილებით სავსე იყო, ოთახებში სურნელები იდგა. სტუმრების დასასხდომათ იატაკი ძვირფასი ხალისებით იყო მოყენილი.

მურწილკას ძაღიან უნდოდა სათითავოთ ყოველი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ოთახი გაეშინჯა, მაგრამ ამხანაგი აჩქარებდა, რომ სწილოს ან გაესწრო და ან წასულიყო.

როდესაც მურხილკა ამხანაგით შევიდა ბაღში იქ უკვე სსკა ჯუჯაე დაუსვდენ: ზოგი ღობეებზე ჩამო-
ქადრიყო, ზოგი მიწასე ჩასკუპულიყო. აქ იუვენ
ცხვირდიდა ექიმი, ჩემი — მისანი და სსვანი. უველან
ნი დიდი ჟურადლებით უსმენდენ ფეს-მარდ ჯუჯას,
რომელიც უამბობდა, რომ ინდოელებს ცხენების მა-
გიკრობას სწილოები უწევენ.

ჯერ ლაპარაკი ან გაეთაყებინა რომ უშველებელი
თეთრი სწილო მორთული ძვირფასათ მოაყენეს კარს.

ჯუჯებს შეეშინდათ, ახლოს ვერ ეკარებოდენ,
მერე ნახეს რომ წუნაჯათ სდგას, მხოლოთ თა-
ვის გრძელ ხორთუმს აქნეს. გათამაძდენ. შესსდენ
სურგსე, სტუნაობდენ, ეირამალას გადადიოდენ. დიდ-
ცხვირა ექიმძაც, როგორც სსვებმა, დიწყო ცეკვა, გა-
მართეს წარმოდგენაც. მარტო მურხილკა იდგა მო-
მორებით, ეშინოდა.

— რესა გეშინიან, სწილო ძალიან კეთილია,
არას დაგიძავებს — დაიფირო ჩემმა — მისანმა.

— არა, მე კი არ მეშინიან! ვაი თუ თავისი
გრძელი ხორთუმით გამიფუჭოს ჩემი ახალი ქუდი.
იმართლებდა თავს მურხილკა.

— ნუ გეშინიან, უთხრეს უველამ აქეთ-იქიდან.

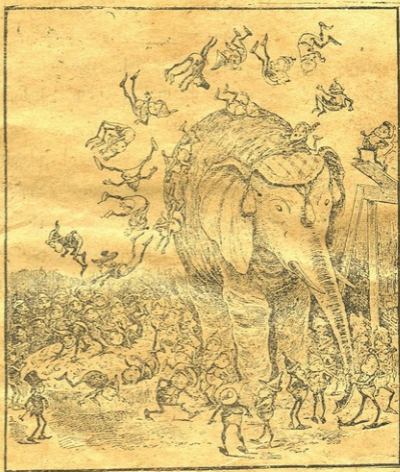
მურხილკას არც ბეგრი თხოვნა დასწირდა.

ძალე გამოინდა ძვირფას ტანისამოსში გამოწყო-

კ. შარქის სახ. საქ. სსრ
სახელმწიფო რესპუბლიკა
ბიბლიოთეკა

ბილი რაჯის მოსამსახურე. კიბე მიუდგება-სწილთს,
 ავიდა ზედა და მის ეურებ შუა მოიკალათა. მერე ხაჭ-
 კრა კვერთხი და სწილო ნელა-ნელა, ფრთხილათ
 გაუდგა გზას.

ჯუჯები აედევნენ და მასლობელ ქალაქში მასთან
 ერთად შევიდნენ.

მოეჯი დღე ეს ტუის კაცუნები დათარეშობდნენ
 ქალაქში, უველგან გაძვრებ-გამოძვრებოდნენ: მდიდარ
 სასახლიდან დაწებულ ჯუჯანასკნელ აღასკნამდე ცნობის
 მოვარეობით ათვალეობდნენ.

— რა ღამისი ეოფილან ეს ანდოელები — ამბობდა მურხილკა, — ძარტო ის არ მოძწონს რომ მხუ-ეფითლები არიან, თითქოს ბრინჯაოდან ჩამოუსხამთო.

სადამო ჟამს ეეფლამ ისევ რაჯის სასახლეში მოიყარეს თავი. ჯუჯებმა შორიდანვე დინახეს უცნაურათ განადებული მთელი სასახლის კარმიდამო, ბედი, ტბა და სასახლის წინა მოედანი ცეცხლში იწვოდა. სხვა და სხვა ლიუღიუღები თვალწარმტაც ფერით ანათებდა. მწვანეულობა საოცარ ნაქსოვს მიეკვანებოდა, ევაფილები საოცნებო ფერიებს დამსგავსებოდა.

ჯუჯები ხალხში გაერინენ და შეიტყეს რომ ჩირაღდანი და მუშუნები რაჯის ჰატისაწყობათ გაქმნობად.

კაცუნეებს ძალიან მოეწონათ ჩირაღდანი, მუშუნები და განიმჩნეს ჩუმი-მისნის დაბადების დღე ასე ედღესსწულათ.

თქმა და ასრულება ერთი იყო. უხინრათ შევიდნენ იქ, სადაც რაჯის შენახული ჭქონდა მუშუნების და ჩირაღდნის მასალა და იქიდან ეეფლაფერი ბლომით გამოვიდეს.

— ნუ გესარებათ, გამოვიდეთ რაც შეიძლება ბევრი მასალა! — ევიროდა მურხილკა და როგორც ეოველთვის თვითონ კი ხელს არა სძრავდა. — თავს იძარბებდა ქუდი გამოეუჭლებო.

ჯუჯებმა კენესით და ვაიუბკლასით მოათრეს სასახლესთან ახლოს თაყიანთი ტვირთი.

— შესდექით, შესდექით!— დაიუვირბ სელ ახლათ მურსილკამ.— ეს მოედანი მძუენიერია დღესასწაულის გადასასდელათ.

ჯუჯებმა გაძაღეს მოტანილი ეუთები, რომელშიაც სხვა და სხვა მუმსუნები ეწეო. მსიარულათ მოუკიდეს სამათს მუმსუნას. მუმსუნა აჯარდა ძაღლა, გასკდა და ოქროს წვიძსხავით წამოვიდა ძირს.

— ურა! ურა!— შექევირეს ერთ სმათ კაცუნებმა. ჩირაღდანაც მძუენიერათ მოაწეეს, ათას ფრათ

ბრჭენაჲდა არე-მარე. თვალმოძტაცვი ვარსკულაჲებით
 მოჭედილი იყო სსსსსლის წინ მოედანი.

ცხვირ-დიდა ექიმი უუთებიდან იღებდა და იღებდა
 ასალ-ასალ შუშუნებს. შუშუნები ერთი მეორეს მის-
 დეჲდა და ჯუჯების აღტაცებას სსსდვარნი არა ჭქონდა.

სსსსსლის მცხოვრებლებს ძალიან უკვირდით ეს
 ხირბდანი და შუშუნები ჯუჯებმა როგორ მოაწვესო
 და რაჲმ გადასწვეიტა — აქ რაღაც სსსწაული უნდა
 იყოსო.

(შემდეგი იქნება).

ს ა ქ ა ნ ე ლ ა .

ოგოვ, სიღო, გამოიქე,
მანდ რას დგესარ სიექე ბნელო?
ქენ რომ მუდამ მაგრე იცი,
საქმე უნდა გაამნელო!

რას ჯიჯინებ ბიჭ-ბუჭებში
აწვეუილო აღლაჯიჯა?
კაცმა სწორედ შენი შიშით
ფენი უელარ განბიჯა.

უველას უნდა აედრუჯო,
კუერისავით დაებედო,
აღარაზენ არ გაუქვა
იუბედო და ააუბედო.

მოდი თოკი მომაწოდე,
ჩამოვაბათ საქანელა,

გიჟურად კი არ მოძუქსე,
გამაქანე ნელა-ნელა.

თორემ შარშანდელიც მასსოვს
კისერი რომ მატესინე;
ასლაც მასსოვს, ის ოინი
ნეტავ როგორ შეგარბინე!

მერე ჯერი შენი იეოს,
როგორც გინდა ისე ადი,
გაქანდი და გამოქანდი
და ჯანდაბას იქით წადი.

მსოფლდ გეტევი, შენებურათ
თავი კი არ აიწვევიტო,
თორემ მოძუკლავს დედა ჩემი
თოკები რომ დამიწვევიტო.

შია მღვიმელი.

სვინდისმა დასძლია!

კომედია ერთ მოქმედებიანი.

მოქმედი პირნი:

- კოტე — 10 წლისა
- ნინო — 10 „
- ვასო — 9 „
- დათა — 8 „
- ქეთო — 8 „
- გიგო — 8 „
- გოგო-ბიჭები.

სცენა წარმოადგენს სასივრთო ბაღს. გველი სკამები, ბუჩქები, — მოსჩანს შადრევანი. ფარდის გახსნისას ბავშვები ორ ნაწილათ არიან დაყოფილნი და „ნიშხა-ნიშხას“ თამაშობენ.

1.

- ნ ა ნ ა — (მეორე მხარეს) ნიშხა-ნიშხა!
- ქ ე თ ა — ბაღბაღუკა!
- ნ ა ნ ა — ქალი ვინა?
- ქ ე თ ა — შე გახლავარ!
- ნ ა ნ ა — მობრძანდი და მხად გახლავარ!... (თავსებს) აბა მაგრა ჩასქიდეთ ხელები!
- ქ ე თ ა — (გაეჭხა, რაც ძალი და დანე აქვს, მაგრამ ვერ გასწეუვტავს. ჩადგება იმითან).
- გ ი გ ო — (ქეთოს მხრიდან) ნიშხა-ნიშხა!
- ნ ა ნ ა — ბაღბაღუკა!
- გ ი გ ო — ქალი ვინა!

- ნინო — მე გახლავარ!
- გიგო — მობრძანდი და მზად გახლავარ!.. (თაყისებს) აბა, ხელი არ გაუშვით!
- ნინო — (გაქჰსნება და გასწევეტს) გამიშვით, მოვდივარ!.. (წამოიყვანს ერთ-ერთს) (და ასრე ამგვარად თამაშობენ).

2.

(შემობრძანს: კოტე, ვასო, ღათა და სხვა ბავშვები).

- კოტე — აი, აქა ყოფილან!..
- ვასო — ჩვენც მიგვიღეთ, არ შეიძლება?
- ბავშ. — ვითამაშოთ, ვითამაშოთ!..
- კოტე — რასა თამაშობთ, ნინო?
- ნინო — ნიშხა-ნიშხასა!
- კოტე — იჰ, მეც არ მეგონა კარგ რამესა თამაშობთ მეთქი!.. მოდით სხვა რამე ვითამაშოთ!
- ქეთო — აბა რა ვითამაშოთ?
- კოტე — აი თუნდ, — ეშმაკ-ანგელოზობანა ვითამაშოთ!
- ბავშ. — არ გვინდა! გვინდა! ვითამაშოთ! არ გვინდა!..
- კოტე — (აჭაურებს) არ გვინდა, არ გვინდა!.. მაშ რა გინდათ?
- ქეთო — ისევ ნიშხა-ნიშხა ვითამაშოთ, ის ყველაფერსა სჯობია!
- კოტე — ვითამაშოთ, მაგრამ ძალიან მოსაწყენია, აბა მაშ ამოირჩიეთ, რა მოგწონთ?

(ამ ღაზარჯავს დრო ბავშვები მოქობებით; ზოგი ხტუნაძის, ზოგი ეირამაღა ღკება, ზოგნი კი რადსაც ბასობენ).

- ვასო — მოდით და ძერაობანა ვითამაშოთ!..
- გიგო — უჰ!.. მე ეგ ჭირივით მეჯავრება, მძაგს!
- ნინო — მოდი იცით რა ვითამაშოთ?.. ხელსახოც დაგდებინა!..

- ვასო — აი ეგ კი კარგია!..
- ნინა — ხომ მოგწონთ?..
- კატე-გიგა — მოგეწონს! მოგეწონს!..
- კატე — ბიჭებო! სუყველანი აქ მოდით, ბიჭებო!..
- ბავშვ. — (მოგროფდებიან) წამოდით ეი, გვეძახიან!
- კატე — აბა ვის გინდათ ვითამაშოთ—ხელსახოც დაგდე-
ბანა?..
- ბავშვ. — ყველას; ყველას გვინდა, გვინდა!..
- ნინა — აბა მაშ ხელსახოცი მომეცით, ვისა გაქვთ?..
- ბავშვ. — მე მაქვს, აი?..
- ნინა — იპ, ძალიან ჭუჭყიანია! (გადაუგდებს) სხვა მოიტათ,
არავისა გაქვთ?
- ბავშვ. — (ერთმანეთს დაეკითხებიან) არა გაქს?.. არა გაქს?..
(ნინას) არავის არა გვაქს!..
- ნინა — მომე ისევ ეგ ჭუჭყიანი, რას იზავ?..
- კატე — აბა მაშ სუყველამ ალაგები დაიჭორეთ, ჩაცუც-
ქლით!..
- ბავშვ. — (ეველანი ცუცქდებიან) ეს ჩემი ალაგია, ეს ჩემია?..
- ნინა — (ასწორებს ბავშვებს) შენ აქ ჩაჯექი, შენ აქეთ
მოიწი!..
- ვასო-გიგა — აბა მაშ დავიწყობ!..
- კატე — (ჩაცუცქდება) შენ შემოიარე ნინა!..
- ნინა — (უგლის სირბილით) ემწუთაში!.. (ხან ერთის უკან
დაიკუხება, ვითომ ცხვირსახოცს უგდებს, ხან მეორეს,
და ასრუ ამგვარად უგლის. ბავშვები მის წასვლის შემ-
დეგ უკან იხედებიან, თუ ვანიტობა იმას დაუგლო
ცხვირსახოცი გამოუდგებიან. ბოლოს ნინა დაუგდებს
კატეს, და გაიქცევა).
- ბავშვ. — ჰარიქა კატე, ჰარიქა!.. დაიქი!..
- კატე — (წამთავლების ცხვირ-სახოცს ხელს და გამოეკიდება)
დაგიჭერ, უსათუოდ გაგჭირ!
- ნინა — ვერ გამჭირი, ვერა!.. ვერა!.. (სამჯერ შემოუყვლის)
ერთი, ორი, სამი!.. (ჩაცუცქდება კატეს ალაგას.

დაიწეებს დაუღას კოტე... დაუგდებს ცხვირსხოცს ქეთოს).

- ბ ა ვ შ. — (უვარაღათ) ჰარიქა ქეთო, ჰარიქა გასქერი!..
- ქ ე თ ო — (აიღებს ცხვირსხოცს და გაქანებს მოზირდაშირე მხარეს).
- ბ ა ვ შ. — აგრე არ შეიძლება, უკან დაბრუნდი, აქეთ მხარეს გაიქეც, ჩქარა-ჩქარა!..
- ქ ე თ ო — უი! (და ახლა შეორე მხრივ დაუდგენება, მაგრამ კოტე უკვე ჩანუქდება).
- კ ო ტ ე — ბინახედ ვარ! — აბა ეხლა შენ დაუარე!
- ქ ე თ ო — (დაიწეებს დაუღას. უცხად, როცა ვასოსთან დაიკუხება, დაუფარდება აქრის ჯვარს. ვერ შეამჩნევს, კაგროქლებს შემოაღას).
- გ ა ს ო — (მობრუნდება და რა დანახავს ჯვარს აიღებს) ბიქოს, ეს რა კარგი რამე ვიპოვნე!.. ეს უსათუოდ ქეთოსია; ჰო, იმისია, მაგრამ არ გამოუჩენს!?. ეძებს, ეძებს! იტირებს-იტირებს და დაჩუმდება!.. მე კი ამას გავყიდი და ერთი კარგად ვიქეიფებ!..
- ქ ე თ ო — (დაუგდებს ცხვირსხოცს ვასოს).
- ბ ა ვ შ. — ჰარიქა ვასო, ჩქარა ვასო! — ჩქარა! — ჩქარა!
- გ ა ს ო — (გამოეკიდება ქეთოს და გასჭრას) გაგქერი! — (ჩაუდგება თაყის ალაგს) (ქეთო დაიწეებს სელ-ახლად შემოაღას. და ასრე ამგვარად თამაშობენ).
- ქ ე თ ო — (უცხად წამოსტება და ტირილის სმით) ვაიმე, ჯვარი დავკარგე!.. ვაიმე!..
- ნ ი ნ ა — რა იყო ქეთო, რათ წამოხტი?..
- ქ ე თ ო — (ტირილით, თან სიქებნის) ოქროს ჯვარი დამკარგვია!.
- ნ ი ნ ა — (ბავშვებს) გოგო-ბიჭებო, ქეთოს ოქროს ჯვარი დაუკარგავს, ტირის, რომ დედა მცემსო, მოდიო და უბოვნოთ!..
- ბ ა ვ შ. — უბოვნოთ, უსათუოდ უბოვნოთ, ცოდნა!..
- ბ ა ვ შ. — (ექებენ) ჰია-ჰია მამოვნინე, მე შენ დედას გაბოვნინებ!..

ქართული

- გ ა ს თ — (ხალხისკენ სიცილით) ეძებონ რა! ხომ ვერ იპოვნინ და?.. დედა ერთ-ორ წაურტყავს, იქნებ არც კი სცემოს და ჩაივლის სუყველაფერი!.. მერე რა კარგად ვიქეიფებ... იფ-იფ... რა ლამაზათ დაეღვე ლიმონათებს!.. ხა-ხა-ხა-ხა!.. ჰო მართლა, ჩქარა წავილო, თორემ არ გამსინჯონ და არ მიპოვნონ!.. (მალავს ბუჩქში).
- 1 ბ ა ვ. — მოდით და ეშმაკი დავაბათ!..
- ბ ა ვ შ. — დავაბათ, დავაბათ!.. (ეგულანი აფურთხებენ და ზედ აღებენ გადაბრუნებულ ქვეს) გვაპოვნივთ ეშმაკო და ავიშვებთ!.. გვაპოვნივთ ეშმაკო და გავიშვებთ?..
- კ ა ტ კ — (ხინას) არ ვიცი სწორედ სად დაუვარდა!..
- ნ ა ნ ა — იქნება ვინმემ იპოვნა და დამალა?..
- კ ა ტ კ — რა ვიცი!.. შეიძლება მოჰპარეს კიდევაც!
- ნ ა ნ ა — (უძახის) ქეთო! აბა აქ მოდი!
- ქ ე თ თ — რა იყო!..
- ნ ა ნ ა — ქეთო, იქნება სახლში დაგავიწყდა და შენა გგონია, რომ დაკარგე?..
- ქ ე თ თ — (ტირიფს უმატებს) სახლში კი არა და!.. — მე ვნახე, რომ აქა მქონდა!..
- ნ ა ნ ა — მაშ არ ვიცი! (კატკს) კოტე! მოდი და ბიჭებს უთხრათ, ვინ იპოვნა!
- კ ა ტ კ — (ბავშვებს) გოგო-ბიჭებო, აბა დამიგდეთ ყური!.. (ჩუმდებიან) სწორეთა თქვით, ვინ იპოვნა ქეთოს ჯვარი, ხომ იცით, რომ ობოლია და თანაც დედა სცემს ძალიან, ნუ თუ არ გეცოდებათ ქეთო, ჰა?
- ბ ა ვ შ. — (ჯერ გაჩუმებულია არიან) თუ კი არ აგვილია?.. რა უყოთ ჩვენა?..
- ნ ა ნ ა — მაშ არავის არ აგვილიათ?..
- ბ ა ვ შ. — არა!.. არა!..
- კ ა ტ კ — მაშ იცით რას გეტყვით?.. მოდით და საცერი დავატრიალოთ!..

- ნ ი ნ ა — მოდით და მგლის კოქი დავწვათ!..
- ბ ა ვ შ. — დავწვათ, დავწვათ!..
- ნ ა ნ ა — ვინც მოიპარა ისრე დაიკრუნჩხება, როგორც ჩიტთან მელანო!..
- კ ა ტ ე — კარგით, მაგრამ საუ უნდა იშოვნო. მგლის კოქი? ისევ საცერი სჯობია!..
- ბ ა ვ შ. — ისევ საცერი, საცერი სჯობია! საცერი სჯობია?
- კ ა ტ ე — აბა მაშ გაიქე გიგო და თქვენი საცერი მოიტა!
- გ ი გ ო — ემ წუთში! (მირბის).
- კ ა ტ ე — მოიცა. მოიცა!.. თან ერთი მაკრატელიც წამოიღე!
- გ ი გ ო — კარგი, კარგი! (გაბნის).
- კ ა ტ ე — (ბავშვებს) მაშ რაკი არავის მოუპარნია, ყველანი მართლები გამოვალთ!
- ბ ა ვ შ. — ვეძებოთ, იქნებ სადმე გდია!.. (ქებენ).
- ნ ი ნ ა — აქამდისინ თუ პოვნა იყო, ნემსის კუნწსაც კი ვიპოვნდით!
- გ ა ს ო — მაინც მანამ ვეძებოთ, იქნებ სადმე ისეთს აღავსა გდია!
- კ ა ტ ე — არა, ის უსათუოდ ვისიმე აღებულია, მაგას ლაპარაკი არ უნდა!

3.

- გ ი გ ა — (შემობის. შემოაქვს საცერი და მაკრატელი) აი მოგიტანე!
- გ ა ს ო — (ქეთოს) იქნები სახლში დაგრჩია!..
- ქ ე თ ო — არა, აქა მქონდა, დედამ ყელზედ გამიკეთა და ისრე წამოვედი!
- კ ა ტ ე — ნინა, აბა მოდი და მიშველე!..
- (საცერში მაკრატლის წვერებს ჩურჭობენ. ნინა და კატე ეუნწებში თათებს მოჭკაილებენ და ასრე დაიჭერენ).
- კ ა ტ ე — აბა მაშ სუყველანი ესრე მოგროვდით და თქვენი სახელები დაასახელო!

(ბავშვთა სწრულებენ და თავიანთ სსსკლებს უეხებთან).

- კოტე — საცერო! კოტემ მოიპარა ქეთოს ჯვარი?
 ნინა — დეას! არაო, ალალიაო!..
 კოტე — საცერო!.. ნინამ მოიპარა?—არაო!
 ნინა — საცერო! კატომ მოიპარა?—არაო!
 კოტე — საცერო! ვასომ მოიპარა?—არაო!
 ვასო — (ვასო წინ წამოფა და იფინის) ხა...ხა...ხა..ხა!.. მე არ მოვიპარე!.. არა!..
 ნინა — საცერო!.. კეკემ მოიპარა? — არაო!..
 კოტე — საცერო!.. გიგომ მოიპარა?...—არაო!..
 ნინა — საცერო! დათამ მოიპარა?

(სცერა ტრიალებს, ეკვლანა გაკვირვებით ჩსცქერანს).

- ნინა — (სელ-შეორედ ამეორებს) საცერო!.. დათამ მოიპარა?...—ჰოო!..
 დათა — ტყუილია, ღმერთმანი ტყუილია!..
 კოტე — რა არის ტყუილი შე ქურდო შენა?
 დათა — (ტირის) ღმერთმანი ტყუილია, ზიარებისმადლმა ტყუილია!..
 1 ბავში — თუ ტყუილია, რატომ სხვაზედ არ დატრიალდა?..
 2 — ი — მართალია, მაშ რატომ სხვაზედ არ დატრიალდა?
 დათა — (ტირის) ღმერთი გამიწყრეს, დედა მომიკვდეს, თუ ვიცოდე, ან ხელი მეხლოს!..
 კოტე — მაშ შე მოვიპარე?... თავის გამართლებასაც ბედავ შე არამზადა შენა?
 დათა — არა ვყოფილვარ, ბიჭებო, ღმერთმანი არა ვყოფილვარ!..
 კოტე — როგორ თუ არა, მაშ საცერი რათ დატრიალდა?..
 ნინა — რაღასა ჩხუბობთ, მოდიოთ და ერთი მაგრა მიბუსკნეთ!
 ბავშ. — (მისცეიფებთან) შე ქურდო!.. ქურდო!.. ქურდო!..

- რა უყავი ჯვარი, ჩქარა გამოაჩინე, თორემ მოგკლავთ!.. მოგკლავთ!..
- დათა — (დრადღებს) მიშველე დედა!.. ღმერთმანი არ მომიპარავს!..
- ბავშვ. — ნუ იმართლებ თავსა, შე თავ-გასახეთქო შენა!.. (სტეკენ).
- ვასო — (დაიუვირებს) ეი, ბიჭებო, შეჩერდით ყველანი, ნუ სცემთ მაგას!..
- კოტე — რა იყო, რა მოხდა?..
- ვასო — (შეაჯრდება და სტერს შიშს გადასვრას) ეს მინდა, რომ ეს თქვენი საცერე, სულ ტყუილია!..
- კოტე-ნინა — როგორ თუ ტყუილია?.. მაგას რას ამბობ?
- ვასო — იმას ვამბობ, რომ ეგ საცერ-მაცერები სულ — ტყუილია, და საწყალ დათას სულ ტყუილ-უბრალოთა სცემთ?.. დათა მართალია!
- კოტე — ტყუილია, ეგ არ შეიძლება!
- ვასო — არ შეიძლება კი არა და, ძალიან კარგად შეიძლება!
- ნინა — მაშ შენ სტყუი, ვინ არის აქ ქურდი?
- ვასო — ვინ არის, და მე ვარ!
- ბავშვ. — როგორ, შენ?.. ვასო?..
- ვასო — დიხ მე!.. რა, ძალიან გაგიკვირდათ?..
- კოტე — მერე იპოვნე თუ, მოპარე?..
- ვასო — ვიპოვე, მაგრამ ამნაირ პოვნას, — ქურდობა ჰქვიან!.. როდესაც ქეთო უვლიდა, დაუვარდა ჯვარი; მე დავინახე, ავიღე და დაუმაღე!..

ს ი ჩ უ მ ე ა .

(ვასო განაგრძობს) რა, არა გჯერათ?.. აი ემ წუთაში გიჩვენებთ!.. (შირბის და ბუჩქიდან ამოიღებს ჯვარს) აი, თუ არა გჯერათ!.. აჰა ქეთო და შეინახე! თქვენ კი ბიჭებო, მოდით და პირში მომაფურთხეთ, რადგანაც მე უბედური ვარ, ქურდი ვარ!..

(ეკვლას სხუე უბრწყინდება).

(ფ ა რ დ ა).

დ. მაისურაძე.

„ვარუას გაუმარჯოს“.

ოფლელი თამრიკო ქ. ქუთაისში სწავლობდა. სასაფუხოლოთ დაითხოვეს, მოვიდა სახლში და ეხმარებოდა დედის ოჯახის საქმეებში. მას ხშირი მიწურ-მოწურა ჰქონდა თავის ამხანაგებთან. უფრო დანაღოვერულ ამხანაგებს ქალაქიდან იწვევდა სტუმრათ სოფელში.

ერთი ამხანაგთაგანი, ნიადაკ ქალაქში მცხოვრები ლიხიკო, ეწვია მას ივანობის თვეში. დიდის სისარულით შესუდენ ერთმანეთს. ისინი ერთად სწავლობდენ მეორე კლასში და წელს ორივენი გადავიდენ მესამეში. თამრიკომ აღარ იცოდა რათი ესამოფნებია თავისი ამხანაგი. ხან ბაღში დაჰყავდა და აჩვენებდა სხვა-და-სხვა ხეხილებს და ყვავილებს, ხან ბოსტანში, ხან მინდორში და ხან ტყეში, სადაც აჩვენებდა სოფლე ჩიტების ბუდებს და დაუბუბლავ ბარტყებს.

ერთ შაბათ დღეს გაუწვევტლათ წვიმადა, საღამოს მოიწმინდა. თამრიკომ უთხრა თავის ამხანაგს.

— სვალ, თუ კარგი ამინდი იქნეს, ტყეში სოკოსე წავიდეთო, ლისიკოსაც ესინამოვნა და კადასწვეიტეს, — დილით ადრე წასულიყვენ. გათენდა თუ არა, თამრიკო წამოკარდა საწოლიდან, ტანს ჩაიცვამ და კაადუიბა ლისიკო.

— აბა, ლისიკო, ადექი, კარგი ამინდია, წავიდეთ სოკოსე.

ლისიკოც წამოსტა, ტანისამოსი ჩაიცვამ და თამრიკოს დაეკითხა:

— ფეხსე რა ჩაუიცვამთ?

— მე არაფერს არ ვიცვამ, ფეხშიშველა მივდივარ, რა გეჭირს, შენც წამოდი ფეხ-შიშველი.

— რას ამბობ, დედა სულ იმას მეუბნება — ფეხშიშველი არ გაიარო, თორემ გაცივდები და მოკვდებიო.

— აბა, წულები ჩაიცვი, უფრო ადვილათ ივლი. ლისიკომ წულები ჩაიცვამ, თამრიკო ასქარებდა.

— დაცა, თამრიკო, ზირი დავიბანოთ, თავი დავივარცხნოთ.

— ძაგას თუ შევევით ახლა, იქ სოკოებს ვუღარ მივუხწრებთ, სხუები აბოჭვენ, რა დროს ზირის ბანაა, მოვიდეთ იქიდან, ზირიც დავიბანოთ და წმიდათაც ჩავიცვამთ, დღეს კვირაა.

გამოიტანა თამრიკომ ორი ხელკაღათა, ერთი ლისიკოს გადასცამ და წავიდეს ტყეში.

შევიდეს თუ არა ტყეში, ლისიკოს უკანადღებამ

მიიწერო ჩიტების ჟრიალმა და კალობამ. სტეფანოსმა
სახამო სმებით.

— ის რა არის, თამრიკო, „გუგუს“ რომ იმა-
ხის?

— ის გუგულია, ხვენი უცხო სტუმარი, რომე-
ლიც კანაფულსე გუგუევა ხოლმე, თავის შვილებს
სხვა ფრინველებს და სრდევინებს და შემოდგომასე
მიბრძნდება ისევე თბილ ქვეყანაში თავისი შვილე-
ბინათ.

— უჰ, რამხელა სოკო ვინოვნე! — დაიუვირა სი-
ხარულით ლისიკომ და ხელში ერთ მოუვითელი
ფურის მსუქანი სოკო აიღო. თამრიკომ შესედა და
უთხრა:

— ეგ, დედებურა არის, არაფრად არ ვარგა.

— აბა გადავაგდებ, მიუგო ლისიკომ და აწია
ხელი გადასაგდებათ.

— არა, ნუ გადავაგდებ, დაიკავე ხელში და იმასე:
„დედაბურა სოკო, ბური სოკოები მანოვინე, თორემ
ქვასა და ქვას შუა დაგხეჩე“ და განოვინებს. აი მეს
დავიტერ ხელში მაგისტანას და ორივემ ვიძახათ;
მოკლიჯა თამრიკომაც ბებურა სოკო და იმანდენ
ორივენი — დედაბურ სოკო...

ლისიკო მიუბრდა ერთ ხატარა ნაცრის ფურ სო-
კოს, დაავლო ხელი და წამოიძახა:

— მანოვინა, თამრიკო, მანოვინა!

თამრიკომ, შესედა თუ არა, მიამხა.

— გადნაგდე ჩქარა, ეგ გველის სოკოა, შხამიანია, მოგწამლავს. — ლისიკომ სოკო წამსვე გადნაგდო.

— ახლა სელსე დაიფურთოსე და წის ფოთლებით თითები კარგად გაიწმინდე.

ლისიკომ დაინერწევა სელი, ფოთლებით კარგად გაიწმინდა და დაეკითხა:

— რათ დამაფურთოსებინე სელსე?

— მიტომ რომ სელიდან შხამი მოგეშორებინა, აქ სომ წებალი არა გვაქვს.

ასე მიდიოდნენ ტყეში. ლისიკომ შეამჩნია ისეთი ფერის სოკო, როგორც იყო მიხი დედებურა.

— თამრიკო, ეს სომ დედებურა არის? აი ამ ჩემ დედებურა სოკოს წახავს.

— დედებურა კი არა, ეგ ტარბუკა არის, მოკლიჯე, მაგასე უკემრიელესი ნიევს გარდა სოკო არ არისო.

ლისიკომ მოკლიჯა და დანცქერდა.

— მართლად ტარბუკა ეოფილა, რამ სისხრა ტარბი აქვს!

თამრიკო განსებ არ ჰგორეოდა სოლმე სოკოს, ვითომ და ვერ შედავდა, უნდოდა ლისიკო გაესარებინა ბეჭრი სოკოების ზოვნით.

— აი, რა ლამაზი ლურჯი სოკოა, წამოიძახა ლისიკომ, საჭმელათ სომ ვარგა, თამრიკო?

— ეგ მშვენიერი გემრიელი სოკოა, მაგას ხახვილოს — ვუხასით, კარგია ძალიან.

ღისიკომ მოკლიჯა და მოწიღებინა ჩაღეს საჭეს
კალათაში.

თამბრეკომაც რაოდენიმე სოკო მოჭკრიფა, ერთი
მათგანი ღისიკოს უჩვენა და ჭკითხა:

— აბა, თუ იცი, რა სოკოა ეს?

— რა ვიცი.

— აბა რაფერია?

— მტრედის ფერი.

— ჭო და გცოდნია, ამას მტრედოს უძახიან.

— აი ეს რა ფერია? უჩვენა მეორე სოკო.

— ეგ ღვინის ფერი!

— ამის სახელსაც მისუდი, ამას ღვინიოს უძა-
ხიან.

ამ დროს ერთი ვარდის ფერი სოკო შეამჩნია
ღისიკომ, მივარდა, მაგრამ სანამდის მოკლევადი თამ-
ბრეკოს დაეკითხა:

— ავიღო? სომ ვარგა?

— აიღე, აიღე, ეგ წიფლიო. არის.

— რათ უძახიან წიფლიოს?

— წიფლანში უფრო იცის ამოსვლა და ალა-
ბათ ამისათვის უძახიან.

ღისიკო ასევე ნაცნობ სოკოებს სიხარულით
ჭკრეფდა და უცნობს კი ისე არ მიეკარებოდა, თუ
თამბრეკოს არ დაეკითხებოდა.

— თამბრეკო, ეჭვ, რამ სიძაღლე სოკოა? ის რა
უნდა იყოს?

— ის წერეწო არის, იტყება, მოსწუვიტე.

— ძართლას წეროს არა ჰკავს? რამ სიმაღლე უფსე სდგას წერონავით და უფრიც იმ წეროს მიუკავს, ჩვენ რომ გვანუნა მასწავლებელმა ნახატმა. თამრიკომ მოსწუვიტა ერთი მოძავო სოკო, აჩუნა ღიხიკოს და ჰკითხა:

— აბა, ეს რა სოკო უნდა იქოს, ღიხიკო?

— რა ვიცი, დასწუველოს ღმერთმა, რა ძავია და უძნო; უთუოდ ეგ არ იტყება, რათ ჰკიდებ სელს.

— ამას შავ-ჩოხას უძახიან, ხახვილოსე ნაკლები გემო არა აქვს.

— იცი, თამრიკო, ამას წინეთ ერთი კაცი მღეროდა ბახარმა: „შავ-ლეკ შენი ძავი ჩონა, შავლეკოა“... ეგებ შავ ლეკს შავ სოკოს უძახოდ და ძავის სიუვარულით მღეროდა.

— აბა, ჩვენც უმღერთ ახლა—შავლეკო თქო, თქვა თამრიკომ და დაიწუეს ორივემ მღერა და თან იცინოდენ, ფრინველებიც მათ ხმას აძლეოდენ ხის წვერიდან.

— ჰა, თამრიკო, ერთი დედა-ბებრა კიდევ შემგდა, მაგრამ ეს უფრო ნახია და მოუვითალოც, სხვა სოკო რომ არ არის?

— აილე, ჭადობა, ჭადო, ეგ უძათაც იტყება, როგორც ჭადი.

— აბა, შეეჭამოთ.

— არა, ნუ შეჭამ, შეუხვეული რომ ხარ, ეგებ, ვინ იცის, გაწუინოს, ხადე კაღათში.

ღიხიკომ და თამრიკომ კარგა ბლომად შეაგროვეს სოკოები, როცა სოკოებს ვერა სედანდენ იძახოდენ: „დედა-ბერა ბევრი და კარგი სოკოები გვანოვნინე. თორემ ქვასა და ქვას შუა ავანუჯოთ“.

— თამრიკო, დედა-ბერასე რათ ამბობ ავრე.

— სოფლის ბავშვებმა იციან ავრე, და ჭკონიანთ, რომ მართლა ბებურა ანოვნიებს. აბა თუ აწიც ვერ ვინოვნოთ სოკოები და გადისროლა ბებურა შორს, ღიხიკომაც თან მიხუოლა თაჯისი ბებურა სოკო.

— უჰ, რა ლამაზი სასუილოა, შეჭევირა ღიხიკომ, დანახა თუ არა ერთი კარგად გაშლილი სასუილო, მივარდა ფრთხილათ, მოჭკიდა ტარსე სელი და აიღო. მახუნებელ თითხე, ივრძნო, რაღაც ცივად მიედო, გადააბრუნა სოკო, დასედა და იკიულა— ვანიქ დედაჟ! მიშეელე თამრიკო და ისროლა სასუილო.

— რა იყო? მიამახა თამრიკომ და რამ დანახა მისი კივილის მიხესი, დაუმატა— არიქა, გამოიქეცი, თორემ შეგჭამს.

ღიხიკომ მართლა მოაშურა თამრიკოსაკენ.

— აი შე გლახა, შენა, აი, იმან შეგაშინა? მოგლიჯა თამრიკომ წაბლის ფართე ფოთოლი, მამოახვიბა და აიყვანა ღოკოკინა, ღიხიკო შიშით შეჩერებოდა; ამან როგორ შეგაშინა, ეს რას გიხამს, ჩვენ ამას ღოქორიანს ვუძახით, გემრიელ სოკოების ხერა

ძალიან უყვარს; გადასვდე, როგორ გამოუსწავს შენი ნაწილი სსსრ-ს.

— მაშინ დიდი რქები ჰქონდა ძაგას და რა უყო?

— შენ მოგიტყვია, რომ გადასვდე გამეტებით, აბა რა მოუვიდოდა.

თამბიკომ ლოქორია ძირს დასვა, თვითონ უკან დაიწია, განუძა, ლისიკოც განუძა, ლოქორიამ ამოუშვა დამალული რქები, განწორდა და წაცოცდა ნელა-ნელა.

— უი, რქები ისეუ აზრ ჰქონია, რაზე მომატეუე, თამბიკო?

— მიტომ, რომ შენ თვითონ უნდა გცოდნოდა. ლოქორიას რა მოტყეს რქას, როდესაც მისი როგორც რქა, ისე მთელი სსსრული რბილი აქვს. აკი გუთისრა მასწავლებელმა ლოკოკინას სურათი რომ გუანუენა.

— მერე ძაგას ზურგზე სოკი როდის აქვს?

— სოკი აზ აქვს მიტომ, რომ ლოკოკინები სსსრ და სსსრ ნაირი არიან, სოკს აქვს ზურგზე თავისი სოკი და სოკს აზ.

ასე მიმუსნაფობდენ და მიდიოდენ, როდესაც მათ შესვდით ერთი სოფელი ზატარა ბიჭი; ერთ ხელში მას კაღათი ეჭირა სოკოებისათვის და მეორეში შაშის ბარტეი, რომელიც ბუდიდან კადმოსსმული დაეჭირა. დედა მამეი კი თან მოსდევდა, ხან წინიდან

მოუკლდა ამ ბავშვს, ხან თავსე დასტრიალებდა და მწარეთ კრინახობდა.

თამბიკომ, როგორც დაინახა, მამინვე შიამხსა:

— სერია, არა გრცხვენია, ეგ ბარტვი რომ და-
 კიჭირავს? სომ ხედავ, დედა მაგისი როგორ იკლავს
 თავს, ცოდვა არ არის, გაუშვი ახლავუ. ბავშვმა უა-
 რის ნიშნათ თავი გაბაქნია.

ყ. ჩხეიძე.

(დასასრული იქნება).

შაშვის საღამური

აქართველოს ბუნება მეტად ლამაზი, ტკბილი და სანეტაროა, როგორათაც სიკოცხლე. სიკოცხლე რასაკვირველია, უძრავი პატიოსანი. და არა საძრავი, სულმნათის შოთას თქმის არ იყოს, სჯობს სიკვდილი სახელოვანი. ჩვენი ქვეყნის შვილებმა მრავლის მაგალითებითაც დაამტკიცეს სამშობლოს სიყვარულისათვის, მისი კეთილდღეობისა და თავისუფლებისათვის თავგამეტებითი სიკოცხლეცა და სახელოვანი სიკვდილიც.

თავისუფლება! რა დიადი, მშვენიერი და სანეტარო მცნებაა! განა თუ მარტო ადამიანისთვის? ყველასათვის სანეტარო; დაწყებული ქია-ლუიდამ, ადამიანამდე.

ზოგიერთებს კი ჰგონიათ, თავისუფლება მარტო და მხოლოდ განათლებულთა და მეტად წარმატებულთათვის არის გასაგები და სანეტარო.

მტკნარი სიცრუეე გახლავთ ამგვარი წარმოდგენა. ვადახედეთ, ბატონებო, ბუნებას, დაუკვირდით, თუ რა გვარის სილალით, სიტკობებითა და სიმშვენიერით ჰყვავის თვით უძრავი ბუნებაც კი.

მოძრავი ხომ რა სათქმელია! აგერ ქია-ლუა და მანკაშვილებს, აგერ ტყისა და მინდვრის ნადირნი ლბობენ, იქით კიდევ მრავალი ცხოველები ეტრფიალებიან ტკბილს დედა—ბუნებას, ზემოთ ფრთოსნები თავისუფლათ ფრინავენ, ხტუნავენ, სცუ-რავენ გაკრიალებულს, თავისუფალს, შზის მაცოცხლებელ შუ-ქებით გამთბარ-განათებულს ჰაერში და ხე-ტყეს ამშვენებენ თავისის ლალის და ტკბილის ჰანგებით. ისინიც თავისუფლებას ემსახურებიან. უგალოპენ მის სიდიადეს და სიმშვენეირეს, მის სამოთხისებურ ნეტარებასა და სილამაზეს, ამშვენებენ თვისის სა-ნეტარო კრიმანქულებით თავისუფლებისათვის მებრძოლ ადამიანებს, უთესავენ გულში თავისუფლების სიტკბოებას, მის სიმტკიცეს და ძალებს.

მეც ჩემის უღირსის პირით, ჩემის სალამურით მასვე შევეტ-რფი, ვუგალობ, ვეაღერებ. განა თუ ეხლა? — მუდამაც!

ჩვენი სალამური ხომ მუდამ თავისუფლების მოტრფიალია, იყო და იქნება. აბა სად და როდის ნახულა ან გაგონილა, რომ სალამური თავისუფლებას არ მსახურებდეს? — არსად და არასოდეს!

ბუღბუღლის კენესა-გალობა, მისი სალამური განა თავისუფ-ლების კენესა-გალობა და ტრფიალი არ არის? განა ხორც-შესხმულ სალამურის — სულმნათი აკაკის სიმღერა იგივე არ არის? მაშ დღუგდეთ ყური:

„აკაკასიის ქედზე იყო
ამირანი მიჯაჭული,
ყვავ-ყორანი ეხვეოდა,
დაფლეთილი ჰქონდა გული.

ქვეყნათ ცეცხლის მოტანისთვის
გულს ცეცხლი არ ნელდებოდა,
და რაღაცა მანქანებით
გული ისევ მთელდებოდა.

ქონდა ქირში მოთმინება,
არც კენესოდა, არც ოხრავდა;

უსამართლო ძლიერებას
 მონურათ თავს არ უხშირდა!..

ბოლოს მაინც გამარჯვება
 დარჩა, ყველა გააოცა
 და ის დეწლიც მაგალითად
 შეილიშვილთა მან გადმოსცა.

კავკასიის მაღალ ქედზე
 მიჯაჭვული ამირანი
 არის მთელი საქართველო
 და მტრები კი ყვავ-ყორანი.

მოვა დრო და თავს აიშვებს,
 იმ ჯაჭვს გასწყვეტს გმირთა-გმირი!
 სიხარულათ შეეცვლება
 ამდენი ხნის გასაჭირი!“

ოღონდაც! რადგან თავისუფლება თვით სიხარულია. და,
 აგრეც არის, ანათებს მისი წინამორბედი შუქი, რომელიც გა-
 მოეხატება ამ ხანად ერთობაში, რომელიც „ჩვენთვის ტახტია,
 მტრებისთვის სახრჩობელა“. აი, გამოსულა მუშათ ერი,—

**ერთმანეთთან შეთანხმებით
 ძლიერი და ბედნიერი.**

„გზა გაჰყავს და ხიდსაც აგებს,
 სისხლისა და ოფლით რწყულსა;
 და მამულის მოიმედე,
 აღარ იმჩნევს წყლულათ წყლულსა.“

გამარჯობა. ნამდვილ მუშებს!
 ვაშა, ვაშა მომავალს!
 ის ასწორებს დღევანდლების
 გამრუდებულ გზა და კვალსა.

გაასწორებს და გზას მისცემს
 ტარიელს და ავთანდილსა,

ამირანის სისხლ-ცრემლებით
 ქართველებათ გამოზრდილსა.

ნეტავ იმ დროს და მის დამსწრეს,
 ზეზეულ გრძნობს ცხონებასა:
არც ისურვებს ბატონობას
და არც ვისმეს მონობასა.

აღიარებს მხოლოდ ძმობას,
 თანწორობას, სიყვარულსა!
 და საზღვარი არ ექნება
 მის უმანკო სიხარულსა!

.

არ მომკვდარა საქართველო!
აყვავდება ერთხელ კიდე!
და გაისმის ძველებურათ
იმისი ხმა კიდეთ-კიდე.“

და ისმის კიდეც! დაუგდეთ ყური უცხოელებს: ყველანი ერთხმად აღიარებენ, რომ თავისუფლების მოპოვებაში ქართველობა წინა რაზმში იბრძვისო....

მე ბრძოლა არ ძალმიძს, რადგან ჩიტი ვარ უღონო და არა გმირი, ძლიერი. მხოლოდ ტკბილის და მხიარულის ხმით მეც ვუმღერ-ვუგალობ ჩემი ტკბილის სამშობლოს სიტურფესა და თავისუფლებას. ვატკობ და ვამხნევებ მის კეთილშობილ შვილებს, რომელთაც ძლიერ უყვართ ჩემი სალამურის ხმა-ტკბილი კრიმანქულები. ზამთარ-ზაფხულ თავს ვეველები ჩემს ტკბილ სამშობლოს, ვიზიარებ მის სიტკბოს და სიმწარეს. ვეტრფიალები მის ხე ტყესა და მინდორ-ველს, სადაც ვსპობ მანე ქია-ლუასა და ბუზ-პებელას. ზოგნი უმეცართაგანი ცუდ ხმებს ავრცელებენ ჩემზე, თითქო ვნება რამ მომქონდეს ქვეყნისათვის. მტკნარი სიტრუფეა და შურის მეტი არა ჰყრიარა ამ ხმე-

ბში. და არც არა მეთქმის-რა ამ ვაებატონებზე, რადგან ჩემი დევიზია: „faire bien et laisser dire.“¹⁾

ზოგსაც ჩემი ხორცი უყვარს და მოსაკლავათ დამდეგს, ტკბილ-გემრიელია შაშვის ხორციო, მით უჩეტეს თუ მსუქანიაო. შეიძლება ასეც იყოს, მაგრამ განა ცოტა აქვს ადამიანს სხვა სასმელ-საჭმელი, ჩვენ რომ არა გვწვდეს? თუ ძალ-მომრეობაზეა საქმე? მაშინ სადღაა თავისუფალ ცხოვრების სიტკბოსიამე?!

მახლას! მეტი რაღა მეთქმის?

ივანე ელიაშვილი

¹⁾ თავისუფლად რო ვთარგმნოთ: „კეთილი საქმე ჩემზედ იყოს და დაფასება სხვებზედ.“

პრომეთეი.

ყო დრო, როდესაც დედამიწაზე ადამიანი არ არსებობდა—და მხოლოდ მხეცები მეფობდნენ. ზღვა საყდრე იყო თევზებით; ფრინველთა მხიარული ჟივილი—ნივლი აცოცხლებდა და ავსებდა დედამიწას გარეუბრიდან; წრავალ-ნაირ მხეცთა ბლავილი და ყვირილი წყდებოდა მხოლოდ ღამლამობით, და მთელ არე-მარეში სიჩუმე მკვიდრდებოდა. დედა-მიწას აკლდა მხოლოდ ადამიანი.

აი ბუმბერაზი პრომეთეი, ძველ ღმერთებთა შთამომავალი, რომელიც განუგება ზევსმა ოლიმპიიდან, დაეშვა შესანიშნავ მწვანე ხავერდოვან დედამიწაზე. მან იცოდა, რომ მიწაში ჩაფლული იყო ზეციური თესლები,—და მან ზოინდომა მისი გაცოცხლება. პრომეთემ აიღო სველი თიხა და გამოკვეთა იმისგან სახე—ზეციური, მუდამ—მშვენიერი ღმერთების მსგავსი. რომ ვაეცოცხლებია უსულო თიხის ნაჭერი, მან აიღო ცხოველების ბორბტი და კეთილი გრძნობები და შთაუნერგა თავის თიხის ქმნილებას. აფინა-პალადამ—სიბრძნის ღმერთმა, დახმარება გაუწია პრომეთეს და ნახევრად ცოცხალ ქმნილებას ღვთაებრივი სული ჩაჰბერა.

ასე გაჩნდნენ პირველი ადამიანები. პირველად სუსტი და ბავშვებსავით უსუსურები იყვნენ; მათ არ შეეძლოთ თავისუფლათ მოძრაობა; ის ღვთაებრივი ნაპერწკალი, რომელიც მათში იყო ოდნავ ბეუტავდა და არ უნათებდა მათ წყვედიანთ მოკულ არემარეს. ისინი თვალებს ახელდნენ, მაგრამ ვერაფერს არჩეოდნენ, მათ ყურამდი ათასნაირი ხმა მოდიოდა, მაგრამ ისინი ვერ ირკვეოდნენ. ასე ცხოვრობდნენ პირველი ადამიანები—უმიზნოთ დახეტებოდნენ, ღრმა ძილს განიცდიდნენ. არ იცოდნენ მათ არც ხელობა, არც ხელოვნება. მათ არ ესერებო-

დათ ქვის გამოთლა, არც სულ უბრალო ქობის აშენება, არც თიხისაგან ქურქლის გაკეთება და გამოწევა. მათთვის არ არსებობდა არც გაზაფხული, არც ზამთარი: — მათ არ ქონდათ გარჩევა. მათ მოქმედებაში არ იყო არც აზრი და არც მწყობრობა. ქინკველებსავე დაფუთფუსობდნენ სუსტები და საცოდავები და მუდამ ერთმანეთს ეჯახებოდნენ.

მაგრამ პრომეთეს უყვარდა, ძალიან უყვარდა თავისი ნაშრომი და ნაამაგარი ქმნილებანი და ერთ წამს არ ტოვებდა მათ — ეხმარებოდა. მან თანდათანობით შეასწავლა მათ სახლების აშენება, მოაშინაურებია ცხოველები, შეასწავლა ზღვებზე და მდინარეებზე ნაგებით მიმოსვლა: აგრეთვე გაწვრთენა ისინი ცის მნათობების დაკვირვებაში და ანგარიშში. არც ერთმა პირველყოფილ ადამიანმა არ იცოდა, რომელი საქმელი სასარგებლო იყო და რომელი მავნებელი, ამის გარჩევის შეგნებაც მისცა; ამასთანავე აჩვენა რამდენიმე სამკურნალო ბალახი, რომლისგანაც შეიძლებოდა წამლების გაკეთება. მან აღმოაჩინა მათ ოქროს, ვერცხლის და რკინის თვისებები და შეასწავლა ამ ლითონების ძებნა მიწის სიღრმეში. ერთი სიტყვით ის ულოლიავებდა, უვლიდა თავის ქმნილებებს, როგორც ბავშვებს: ასწავლიდა მათ კეთილ ცხოვრებას, — გზას უკაფავდა.

მაშინ ცაში მეფობდა ზევსი თავის შვილებიანათ, რომელმაც განდევნა თავისი მამა კრონოსი და ღმერთების ძველი შთამომავლობა, რომელსაც ეკუთვნოდა პრომეთე. ახალი ღმერთები გაკვირვებით და ცნობის მოყვარეობით აკვირდებოდნენ დედამიწის ახალ შვილებს, ახალ ქმნილებებით დაინტერესებულნი მფარველობას უწევდნენ მათ, მაგრამ იმათგანაც თხოულობდნენ თაყვანისცემას. ნათლათ რომ გამოერკვიათ ღმერთებს ადამიანების უფლებები და მათი ვალდებულობა, მოახდინეს ბჭობა, რომელზედაც ადამიანებიც უნდა ყოფილიყვნენ. ამ კრებას პრომეთეც ეწვია: მას ეზინოდა — ღმერთებს სატანჯველში არ ჩაედოთ სუსტი ადამიანები და არ დაებნელებიათ მათი ცხოვრება. მთელი თავისი ჭკუა და მოხერხება გამოიყენა, რომ დაეცვა თავისი ქმნილებანი ღმერთების სასტიკ მოთხოვნილებებთან. თა-

თბირზე მოუყვანეს ხარი, რომ ამოერჩიათ ღმერთებზე მსახურნი პლოთ მისატანი ნაწილები. პრომეთემ ხარი დაკლა, დაანაწილა და ორ გროვათ დააწყო. ერთი გროვა — უმცირესი შესდგებოდან საუკეთესო ნაჭრებისგან, მაგრამ ზემოდან ამ საუკეთესო ნაჭრებს ფარავდა ტყავი და ხარის უფარგისი ნაწილები. მეორე მოდილო გროვას შეადგენდა ძვლები, მაგრამ ზემოდან ხელოვნურათ იყო დაწყობილი საუკეთესო ნაჭრები. ყველაჯარის მხილველმა ზევსმა გაიგო პრომეთეს ეშმაკობა და სიცილით უთხრა მას: — „ჩემო კეთილო, მეგობარო, ერთობ უთანასწოროთ გაგინაწილებია!“ — „ყოვლად შემძლებელია ზევსო!! — ეშმაკური ღმილით უპასუხა პრომეთემ რომელიც თქვენ გენებოსთ ის ამოირჩიეთ!“

პრომეთეს ცბიერობაზე განრისხებულმა ზევსმა განძრავ მოდილო გროვა ამოირჩია. აცალა ზევიდან გადაფარებული საუკეთესო ნაჭრები, და დარჩა ძვლების ხროვა. — მრისხანეთ შეხედა პრომეთეს და უთხრა: — „იაფეტის შვილო: ეხლა კარგათ დაინახე, როგორ გამოქნილი ყაფილხარ ცბიერობაში და მოტყუებაში!“

განრიხხებულ ზევსს არ დაუყოვნებია და ადამიანებს საშინელი რისხვა გამოუგზავნა. მან არ მისცა მათ ის, რაც სუსტ ადამიანებისათვის აუცილებელი საქრო იყო — მან არ მისცა მათ ცეცხლი. მაშინ ისევ ადამიანებს პრომეთე მიეშველა. ზევსს რისხვას ის არ შეუშინდა და ადამიანებისადმი სიყვარულით გამსჯალულმა გადაწყვიტა დაეცვა თავისი ქმნილებანი ღმერთების შურისძიებისაგან. მან მაღულათ მოიტაცა ზევიდან ღვთიური ნაწერწკალი და ღერწამში დამალული მოუტანა ადამიანებს, დედამიწაზე პირველად აკუზგუზდა ხის ნაჭერი, და ნათელი, სითბოს მომცემი ალი ცისკენ გაეშურა. საშინელმა ბრაზმა მოიცვა ზევსის მთელი არსება, როდესაც მან მიწიდან ამოსული კვამლის სეეტი დაინახა და სასტიკი საშუალება გამოიგონა ადამიანების და მათი დამცველის დასასჯელათ.

მოხერხებულმა გეფესტმა ზევსის ბძანებით გამოაქანდაკა უმშვენიერესი ქალწული. აფინამ შემოსა ის ძვირფასი ჩადრით

და შთაუბერა მას სიკოცხლე. აფროდიტამ მიანიჭა ღვთაებრივი სილამაზე, მერმესმა კი აამეტყველა ის. მას უწოდეს სახელად პანდორა, რაც ნიშნავს — „ყველაფრით შემკობილი“. ზევსმა მას მისცა ხელთ ოქროს ყუთი, რომელშიაც მომწყვდელი იყო ყოველგარი უბედურება და ავათყოფობა და ჩაგზავნა მიწაზე.

პანდორა დაეშვა ძირს და უგზო-უკლოთ დახეტიალობდა. მალე მან მიაღწია პრომეთეს ძმის ახალგაზდა ეპიმეთეს ბინას. პრომეთემ, ღმერთების რისხვით შეშინებულმა, აუკრძალა თავის ძმას ღმერთებისგან საჩუქრების მიღება, — რაც უნდა ყოფილიყო ის. მაგრამ, როდესაც მომხიბლავი ახალგაზდა პანდორა მოველინა ოქროს ყუთით ხელში, მას დაავიწყდა ძმის გაფრთხილება და სიხარულით შეეგება მას.

ეპიმეთეს თხოვნით პანდორამ გადახსნა ოქროს ყუთის თავი და, რაც შიგ უბედურება იყო, ერთბაშათ გამოხეთქა იქიდან და მოედვა მთელ დედამიწას. ყუთის ძირას დამალული იყო ნუგეში, — უბედურების დროს ადამიანის დამამშვიდებელი, მაგრამ პანდორამ ზევსის ბძანებით უცებ დახურა ყუთი და შიგ ჩატოვა ის.

ყოველგვარი უბედურებით აივსო დედამიწა, — და დღე და ღამე ადამიანებს მოსვენება არ ჰქონდა: ავათყოფობა სტანჯავდა და მუსრს ავლებდა მათ. არა კაცი არ გრძნობდა მათ მოახლოვებას, რადგან ზევსმა არ მისცა მათ ხმა. ისინი უხმოთ მიმოსრიალებდნენ დედამიწაზე. ადამიანის სისხლის გამშრობი და სიკოცხლის გამომწურავი ციებ-ცხელება მოიფანტა ყველგან. ცივი სიკვდალი მიმოჰქროდა დედამიწაზე და თან ათასობით მსხვერპლი მიჰქონდა.

ბოლმით და სიმწარით ივსებოდა პრომეთეს გული, როდესაც ამ უბედურებას უყურებდა. ამაყი და მედიდური იგონებდა ახალ გეგმებს. ღმერთებთან შესაბრძოლებლათ. ზევსს არ დავიწყებია პრომეთე და მალე ძლევამოსილი ღმერთის რისხვა თავს დაატყდა მას. ზევსმა ჯიუტი პრომეთე გადასცა ცეცხლის ღმერთს გეფესტს. ზევსის ბძანებით გეფესტმა მიაჯაჰვა

ის კავკასიის კლდეს და გარდა ამისა წვეტიანი აღმასიბ ში-
 ლურსმნა—შიგ გულში ჩააჭედა. უნდობლათ ასრულებდა გე-
 ფესტი ზევისის ბძანებას:—მას არ შეეძლო ზევისის ურჩობა. ამა-
 ყათ ითმენდა პრომეთე ამ საშინელ სატანჯველს და მხოლოდ
 მაშინ, როდესაც გეფესტი განშორდა ხმამაღლი კენესა აღმოსკ-
 და მას და აახმაურა ჰაერი. დედა მისი ფემიდა მიდიოდა ტან-
 ჯულოთან და ანუგეშებდა მას. ის ურჩევდა დამორჩილებას.
 ფემიდა უწინასწარმეტყველებდა ახალ სასჯელს, რომელსაც
 უშზადებდა მას მრისხანე ზევისი. მაგრამ პრომეთე ამაყად უარ-
 ყოფდა დედის რჩევას.

„დეე ასრულდეს ბედის წერა!“ — ამბობდა ის „ნამდვი-
 ლი მხნე კაცი არ გაექცევა მას“.

ზევისი უგზავნის პრომეთეს ახალ სატანჯველს. ზევისის
 ძლიერი არწივი ეშვება ტანჯულოთან და ერთიანად აკორტნის
 მას გულმკერდს და სძიძგნის მის ღვიძლს. შემადრწუნებელი,
 საშინელი კენესა გაისმის დედამიწაზე. სისხლის მსმელი არწი-
 ვი, როგორც კი მოათავებს თავის საზარელ საქმეს, განშორ-
 დება ტანჯულ პრომეთეს, რომ ისევ დაუბრუნდეს მას. მესამე
 დღეს ისევ ეშვება მაღლიდან და ხელახლავ სჯიჯგნის შესისხლ-
 ხორცებულ-გამთელებულ სხეულს.

ასე მიმდინარეობს საუკუნოები.

ყოველ მესამე დღეს კავკასიის კლდეზე ჩნდება უზარმაზარ-
 რი ჩრდილი მტაცებელი ფრინველისა. როგორც ქვა, ეშვება
 ძირს — თავის მსხვერპლისკენ, — და გულის გამგმირავი კენესა
 ამცნობს ქვეყნიერებას წარმოუდგენელ ტანჯვას კაცობრიობის
 დამცველის პრომეთესი. საღამოთი საზარელი ფრინველი შორ-
 დება მას და მისი გასისხლიანებული ნისკარტი ყველას ნათლად
 ამცნობს, რომ აგერ ახლა მის კლანქებში მსხვერპლი იყო.

ქარიშხალი და ქექა-ქუხილი გაისმის კავკასიის კლდის
 თავზე. მძლავრი გრგვინვის გამოძახილი მთებში დიდებას უგა-
 ლობს შეუდრეკელ ტანჯულ პრომეთეს და ადიდებს მის თავ-
 განწირულ სიყვარულს კაცობრიობისადმი.

გავიდა მრავალი საუკუნე და პრომეთეს მიენიჭა თავი-

სუფლება. ბუმბერაზ ტანჯულის კლდესთან მივიდა. დიდებული გმირი ჰერაკლი. თავისი ისრით, რომელიც არაოდეს. არ აუცილებია, გაგმირა ბოროტი ფრინველი იმ დროს, როდესაც ის თავის მსხვერპლისკენ ეშვებოდა. თავისი კვერთხის მოქნევით მან დაამსხვრია ბოროკილები, რომელიც რაჩხუნით დაეცა პრომეთეს ფეხქვეშ. ჯაქვის ერთი რგოლი კლდის ნატეხით პრომეთეს ხელზე შერჩა და ის ვერაოდეს ვერ შეძლებს მისგან განთავისუფლებას. ამით უნდა შესრულდეს პრომეთეს შეურყეველი ნება, — რომ პრომეთე ჯაქვით მუდამ შეკავშირებული უნდა იყოს კავკასიის კლდესთან.

და ადამიანები პრომეთეს სამახსოვროთ ატარებენ ხელზე თვლებიან ბეჭდებს.

ე. ს.

დანგრეული ოჯახი.

იხოს ვერის წყალში დაღობამ
პუქთათ არ ჩაუარა. იმავე სა-
ლამოს საშინელი, სიცხე მისცა
და გვერდშიაც მწვავე ტკივილს
გრძნობდა, შეუყენებლივ ახვე-
ლებდა და საშინლად კენესოდა.

ქუჩა-ქუჩა მთელი დღის წან-
წალით დაღლილ-დაქანცული,
მშიერ მუცლით დასუსტებული
და არაქათ გამოღეული ელიკო
მთლათ დაეცა სულით და მიმკე-

დარებულნი, თავზარდაცემული დაჰყურებდა თავის მშვენიერ
ბიჭიკოს გავარვარებულ პირისახეს.

— ღმერთო ჩემო, ღმერთო! რა დავაშავე, რისთვის დამ-
საჯე ასე სასტიკათ? ჯერ ერთი შვილისა და ქმრის დაკარგვა
არ მომინდებია და ეხლა მეორეს მაკლი ხელიდან? ოჰ! სა-
შინელებაა, საშინელება, და ჯანმიხდილი კედელს მიეყუდებო-
და ხოლმე საკოდავი მშობელი.

მაშო ოთანის მეორე კუთხეში— დედას ეტიტინებოდა და
ოხრავდა:

— დედა, დედა, ეს რა საქმე გვიყავი, რად მოგვახვიე თავს
ამისთანა განსაცდელი! ახლა ბავშს რომ აუტყდეს რამე, ვინ
უნდა უპატრონოს, ვინ უნდა ირბინოს დამარხვის მოსაწყობათ?
სიმონა რომ აყაყანდეს, განა მართალი არ იქნება?

— მართალი ხარ, შვილო, მართალი! დიდი თავხედობა ჩავიდინე, მაგრამ გადაბრუნებულ ურემს აყენების მეტი რაღა ეშველება! როგორც იქნება მევე მოუვლი საქმეს და ბინას გაუჩენ ამ საცოდავებს. ამ უფროსი ქალის მიღება აგვითქვეს კიდევ საქველ-მოქმედო ბავშვთა თავშესაფარში. ხვალვე წავიყვან და ჩავაბარებ, დანარჩენებსაც გზას გაუჩენ, ღმერთი მოწყალეა და ხალხი შემბრალე. ქვეყანას შევაჯერებ და თქვენი საყვედურიდან კი გამოვალ.

დილა აღრიანათ პატარა ქუჩა „სატივო“ კვლავ ანმაურდა. დღეს ტივის ხეების ზიდვის ქრიალით, მეხრეების ხმამაღლივი ყვირილით შიშვე ტვირთით გაქირვებულ ხარ-კამბეზზედ, შეღონებული ავათმყოფი და იმისი პატრონი სიმწარემდის მიიყვანეს, ბავში ატირდა, ხველებას უმატა, შაშოს პატარაც გააღვიძა და სახლში საშინელი ალიაქოთი გაიმართა. სიმონა განრისხდა, აყაყანდა, ლანძღვა-გინება დაიწყო „ზურგზედ აკიდებულ ბარგზედ“. ელიკო სირცხვილით და მწუხარებით იწოდა, ხორცებს იგლეჯდა მაგრამ რას გააწყობდა უმწეო და უბედური!

როგორც აღუთქვა მაშეკოს ისევ ელისაბედმა მოუარა საქმეს და ჯერ-ჯერობით ნატოს წაყვანა დააპირა.

— ერთი მქამელი პირი მოგაკლდება, — ეუბნებოდა ის ელიკოს, თითონაც მოსვენებული იქნება. ხომ ნახე რა რიგ იყო დაბინავებული სოფლიდან გამოგდებული თავად-აზნაურთა შვილები? სუფთა ოთახი, სუფთა საწოლები, საქმელი, სასმელი, სწავლა მზა-მზარეული და სხვა რაღა გინდა? ნეტა ღმერთმა ჰქნას დანარჩენებსაც ასეთი ღვთის წყალობა აღმოუჩნდეთ! აბა რა გატირებს, ხომ ხედავ ჩემი შვილი რა ხათაბალაში ჩავავადე? ბევრს ნუ ტუტულობთ, ჩქარა გამოემშვიდობეთ ერთმანეთს!

პატარა ნატო გულში ჩაეკრა დედას, მაგრამ მოხვია აკანკალებული მკლავები კისერზე და ჩასჩურჩულა:

— ნუ ტირი, დედაჯან, მე არა მიშავსრა, იქ კარგათ ვიქნები... მიხო მორჩება... მამა მოვა და მერე ისევ ერთად ვიქ-

ნებით, ერთად ჩვენ სახლში, ჩვენ კოპწი^ა სახლში - და ღრიალით გაეარდა კარში.

მოზდილ ქალაქთა საქველ-მოქმედო თავშესაფარში ნატო სათნოებით და ალერსით მიიღო გამგე კალმა. უჩვენა თავის საწოლი, საჩქაროთ გამოაცვლევიანა საცვლები, ნამტირალი თვალეზი დააბანინა და მეორე ოთახში მყოფს ექიმ ქალს წარუდგინა.

— ბატონო მარიამ, ვგონებ ბავში სრულიათ საღია და ეხლავე შეიძლება სხვა მოწაფეებთან კლასში შევიდეს?

— დიას! მაგის სისაღე ექვ გარეშეა, — როდესაც შეხედა წითლად ვალაყაყებულ ლოყებს და ლამაზ და ჩაკვირტულ ნატოს ტანს, დეემოწმა ექიმი გამგეს და ჩვენი ნატალია ქალი რამდენიმე წამის შემდეგ ამხანაგებთა შორის იჯდა და ცნობის მოყვარეობით ყურს უგდებდა ქართული ისტორიის მასწავლებელს და თავის ოჯახის უბედურების სიმძიმე თითქმის შეუმსუბუქდა, დროებით მაინც.

ელისაბედი კი მაშინვე ექიმ ქალს მიუბრუნდა და მოწიწებით შეეკითხა:

— ბატონო ექიმო, მინდა რჩევა გკითხოთ... ვხედავ რომ კეთილი ბძანდები, უბედურთ შემბრალე...

— მითხარ, რა გინდა? — ზრდილობიანათ უპასუხა მართლა რომ კეთილმა, სათნომ, ჯერეთ სულ ახალგაზდა და ადამიანობით სავსე ექიმმა ქალმა დედაკაცს და დიდის ყურადღებით მოუსმინა. გიოშვილის ოჯახის თავგადასავალი, პატარა მიხას ავთამყოფობა და იმისი დედის სასოწარკვეთილებამდე მისული გაქირვება.

— მერე რომ იცოდეთ ოა კარგი ქალია, რა ზრდილი, პატიოსანი, მაგრამ გამოუცდელი და უღონო! მოუხერხებელი, რომ იტყვიან წყალწაღებულო! ამ სიტყვებით დაამთავრა ელისაბედმა თავის გრძელი მოთხრობა.

— ბავში დიდი ხანია ავათ არის?

— არა, გენაცვალე, აკი მოგახსენე, ჩვენ მხოლოდ ამ სამი დღის წინად ჩამოვედით, გუშინ აქ ყოფნის დროს, მე და

იმის დედას დაგვიგვიანდა, ბავშები წყალზე ჩახულიყვენ და ის მოუსვენარი ბიჭუნა წყალში ჩავარდნილიყო. საცვლები ვერ გამოეცვალა ჩემ ქალს და უთუოდ გაცივდა. ახველებს, თითქო ქვალიც ადგია...

— სად სდგებართ?..

— ვერაზედ, სულ განაპირა ვერაზედ „სატივო“ ქუჩა თუ მოგეხსენებათ? ძრიელ შორს არის აქედან, ფეხით სიარულმა მომკლა, მაგრამ მოვალეობა ვიკისრე და მეტი რა ილაჯია!

— მეეტლე მელის გარეთ და ვერისკენ მივალ. წამომყე, მიჩვენე ბავში და თუ საშიშოა იმისი მდგომარეობა, ვეცდები ბავშოა საავათმყოფოში დავაბინაო.

და ერთი საათის შემდეგ ექიმი მარიაში დიდის ყურადღებით შინჯავდა სიცხით გონება მიხდილ მიხოს. ელიკო თვალებ გაქყეტილი, შიშისაგან მორთოლარე შეჰყურებდა ექიმს, იმას სახის მეტყველებაზედ უნდა ამოეკითხა თავისი ძვირფასის ავათმყოფის ბედ-იღბალი.

დიღხანს შინჯავდა ექიმი ბავშს, ყოველ მხრივ გამოიკვლია იმისი დაზიანებული ფილტვები და ბოლოს უთხრა დედას:

— ფილტვების ანთება აქვს, მაგრამ ნუ გეშინიანთ. ბავში ღონიერია, კარგათ ჩასხმული და დვილად გადაიტანს, მხოლოდ დღესვე, თუ შეიძლება ანუ წამში წაყვანე ბავშოა საავათმყოფოში, აქ დარჩენა ყოვლად შეუძლებელია! მე მოგცემთ მოწმობას და მაშინვე მიიღებენ. თქვენც შეგიძლიანთ ჯერ-ჯერობით იქ დარჩეთ მომელოელათ. ხვალ მეც იქ ვიქნები და სხვა ექიმებთან რჩევას მოვიხდენ და უფრო დაბეჯითებით გეტყვით ავათმყოფობის მიზეზს.

ამბავი ქვესკნელისა.

ცეცხლი და ნავთი.

ველამ ვიცით, რომ სითბო-სინათლის უდიდებულესი წყარო არის მზე, მისი მზიარული ცეცხლის სხივები, მზით სცოცხლობს.

მთელ სიცოცხლეში მცენარენი ხარბათ ჰკრეფვენ, ყლაპავენ მზის ცეცხლის ნაპერწკლებს. ამით იფლენთავენ სხეულს. აგროვებენ საკუჭნაოში აუარებელ ნახშირს, ცეცხლის და სინათლის აუარებელ მასალას.

ბუნების ამ საიდუმლოებს გვიან მიუხვდა ადამიანი. ველურობის დროს მზის სითბო-სინათლით მარტოოდენ დღისით სარგებლობდა. ამიტომ ცხოვრობდა მხოლოდ ცხელ ქვეყნებში.

ცეცხლის აღმოჩენამ სრულეებით გარდაქმნა, გადაახალისა ადამიანის სიცოცხლე და ცხოვრება. — პირველად გაჩნდა ქოხში შუა ცეცხლი. ადამიანი უშურველათ აყრიდა შემას. მერე მიავნო მკვარს, რომლითაც ანათებდა თავის ქოხს და კარმიდამოს. ბოლოს იპოვნა ახალი საშუალებაც. გამართა ქრაქი პატრუქიანი. აანთო ქონი და ზეთი.

ასე გაატარა კაცობრიობამ თავის სიცოცხლე რამდენიმე ათასი საუკუნე — ერთო და ბოლავედა შუა ცეცხლი, ანათებდა და ხრჩოლავედა მკვარი, ზეთი, და ქონი.

უწინდელ დროში ცეცხლს აღმერთებდენ, თაყვანსაც სცემდენ. ერთ დროს საქართველოშიაც შემოიღეს ცეცხლის თაყვანისმცემლობა. მისი ქურუმები ინდოეთიდან და სპარსეთიდან გვეწვივნენ და ცდილობდენ ქართველებშიაც გავერცელებინათ ეს ცრუ რწმენა.

ერთს გარემოებას უნდა მივაქციოთ ყურადღება. ზოგიერთ ადგილას დედამიწიდან პირდაპირ ამოდის მზა-მზარეულ ცეცხლი. მაგალითად ბაქოს სიახლოვეს სურახანაში არსებობს **ცეცხლის თაყვანისმცემელთა ტაძარი**. ქურუმებათ ინდოელები არიან და თუმცა შემცირდა მათი მრევლი, მაგრამ მინც არიან. ტაძარში ვინ იცის რამდენი საუკუნე ცეცხლი მარად უშრეტელათ, გაუქრობლათ ანთია. გონება დაბნულ ადამიანს მეტიც არ უნდა. ვერაფრით ვერ ახსნა მან ეს მოვლენა. ამიტომაც ეს ადგილი წმიდათ ჩასთვალა, გააღმერთა, სალოცავათ გაიხადა.

ამგვარივე ცეცხლი ანთია პენსილვანიაში (ამერიკაში) შენიშნულია, რომ იმ ადგილებში იცის ეს ცეცხლი, სადაც ეგულებათ ანუ უკვე ამოდის ნავთის წყარო.

მეცნიერებმა ქიმიურათ გამოიკვლიეს ეს მოვლენა. აღმოჩნდა, რომ დედამიწიდან ამოდის ერთ გვარი გაზი ადვილათ ასანთები; შესდგება ნახშირისაგან და წყალბადისაგან. ამ გაზს (ნახშირ წყალბადს $C H_4$) უწოდეს **მეტანი**, ხოლო მდამიურათ **გუბე-ქაობის გაზი**. ყველა გუბე ქაობის ძირში გროვდება ეს გაზი—საკმაოა გუბეს ძირი ჯოხით აქექოთ, აშალოთ მაშინვე ზევით წამოვა. გაზი მეტანი წყლის ბუშტების მსგავსათ. შეიძლება იქვე ანთოთ ან ძაბრიან ზუშაში (პირქვე უნდა გექიროს) მოაგროვოთ.

ამ გვარ გუბე-ქაობის შესახებ ხალხში ცრუ რწმენაა გავრცელებული. ზოგჯერ ეს გაზი თავის თავათ ამოდის გუბეს ზევით. ანთებული წინწყლები ისე ანათებენ, როგორც ციციანთელები. ხალხის ახსნით ეშმაკეული განგებ უგებს მახეს ღამით მოგზაურ ადამიანს, რომ ჩაითრიოს გუბეს ძირში, სავსე ღამსა და ღაფში ჩაახრჩოს. — რუსეთში (блуждающие огоньки) დღესაც ბევრსა სწამს; როგორ ჩნდება ქაობში გაზი. ად-

ვილი ასახსნელია: გუბე-ქაობებში შიგ და ნაპირებზე აუარებელი მცენარეობა იზრდება, ხარობს, სკოცხლობს, კედება და ქაობში იმარხება. წყალი ჰფარავს, ჰაერი არ უდგება, მაინც იზრწნება, ლება და აჩენს ნახშირწყალბად გაზს მეტანს.

გადის საუკუნოები. გუბე-ქაობი მთლად ივსება მცენარეულ ბელტებით, კეთდება ეგრედ წოდებული **ტორფი**, რომელსაც საწვავათ ხმარობენ. უკვე ვიცით, რომ სადაც ამ გვარ პირობებში ჩადუნები და ხეები ბლომად იმარხებოდნენ იქ საუკუნოების განმავლობაში მზადდებოდა ქვანახშირი და სხვ.

პენსილვანიაში, ალეგანის მთების გადაღმა, სადაც კი ნავთი ეგულებოდათ და დაბურღეს ნავთის მაგივრად ქიდან მხოლოდ გაზმა **მეტანმა** ამოხეთქა. ამერიკელებმა არც გააღმერთეს და არც თუ გული გაიტყვეს. შრომა და ხარჯი ტყუილი არ დაკარგეს. ლითონის მიღებით გაზი მეტანი ას ვერსზე მეტ მანძილზე გაიყვანეს და იქ იხმარეს ქარხანა ზეოდების გასანათებლათ, გასათობათ და ჩარხების სატრიალებლათ. დიად იმ ცეცხლს, რომელსაც **უმეცრება** აღმერთებდა და თაყვანს სცემდა. დღეს მეცნიერება — ქიმია ასე ამუშავებს, იმსახურებს კაცობრიობის საკეთილდღეოთ.

მართალია მეტანი გვინათებს კიდევ (ქუჩა-მოედნებს), ცეცხლსაც გვაძლევს საქმლის მოსახარშათ, ოთახის გასათობათ, მაგრამ მეტანი მაინც და მაინც დიდ ხმარებაში არ არის, რადგან ცხოვრებაში უფრო სახეირო, გამოსადეგი და თანაც უფრო იაფი აღმოჩნდა **ელექტრონი** და **ნავთი**.

ნ ა ვ თ ი.

აღამიანის გონება ქვესკნელსაც ჩასწვდა. ამა ვინ წარმოიდგენდა რომ ქვესკნელში ასე უხვად დაგროვილი იყო სანათი მასალა, რომელსაც ნავთი ეწოდება.

ნავთს ის გაზი მეტანიც თანა სდევს, რომელიც დედამიწის ქერქს ბევრგან ეჯახება, აწვება და უჩუმრათ ხან სად ამოხეთქავს ხოლმე, ხან სად — ჩვენდა სასარგებლოთ რასაკვირ-

ველია. ნავთს უფრო მთის კალთები უყვარს, უთუოთ იქ ადვილად პოულობს ხერვლს, ადვილ ამოსასვლელ გზას.

ქვეყნის ყველა ნაწილებში ყველგან შეხედებით პატარა პატარა ნავთის წყაროებს, კუპრივით შავს.

უწინ და ძველის-ძველათაც ნავთს ორმოებში აგროვებდენ იმდენს, რამდენიც ამოვიდოდა. სხვა ხერხი რო არა იცოდნენ-რა ისე დაუწმენდელს, მყრალ ნავთს ხმარობდენ წამლათ, თანაც ახრჩოლებდენ სანათათ და საწვავათ. ასე წვალობდა ადამიანი ათასი საუკუნოების განმავლობაში.

ქართლში, კახეთში და გურიაშიაც აღმოაჩინეს ნავთის წყაროები, მაგრამ ჯერ ფართეთ ვერ ვსარგებლობთ. კავკასიონის მთების კალთებზე და ამერიკაში აღმოჩენილი ნავთის წყაროები განთქმულ არიან მთელ ქვეყანაზე თავის სიუხვით და თვისებით.

ბაქოში და პენსილვანიაში გაჩაღებული წესიერი მრეწველობა-ვაჭრობა სულ სამოცი წლის საქმეა. გარდა ამისა დღეს ნავთის მრეწველობა სწარმოებს ბირმაში (ინდოეთში), გალიციაში კარპატის მთის კალთებზე, კანადაში და სხვ.

წინეთ რუსეთს ყოველ წლივ 600 მილიონი ფუთი გაჰქონდა ბაზარში გასაყიდათ. აქედან 100 მილ. დაწმენდილი ნავთი (კერასინი), ეს ამოდენი სანათი ზეთი რა თქმა უნდა კარგა გვეყოფოდა, რომ საზღვარ-გარეთაც არ გაჰქონდეთ.

დღეს ბაქოში 2.000-მდე დაბურღული ჰა მუშაობს. დედამიწის ისე ბურღავენ, როგორც ჩვენ ფიცარს ვაგებრეტთ ხოლმე ბურღით, მაგრამ რა თქმა უნდა დედამიწის ბურღვა მეტად ძნელია, ბურღმა უნდა გაიაროს არამთუ ქვიშიანი შრე, ზოგჯერ კლდე თუ დახვდა—კლდეც უნდა ჩათხაროს, ზოგი ჰა 150 საე. სიღრმეთ არის ამოთხრილი, მაგრამ ხშირად ამ სიღრმეზე ვერ პოულობენ ნავთს, ამიტომ იძულებულ არიან კვლავ ჩააღრმავონ ჰა, ჩასწვდენ 200, 270 და ზოგჯერ 300 საეენ სიღრმესაც.

ბაქოში ერთი ქის ამოთხრა 250 საეენის სიღრმეზე წი-

ნეთ ჯდებოდა 80.000 მან. თანაც ორი წელიწადი დრო უნდებოდა.

აი ასე ძნელია ქვესკნელიდან მზა-მზარეულ სინათლის და სითბოს ამომხვევა. მაგრამ ნავთის სიუხვე ყოველივე ხარჯს ჰფარავს და მრეწველი მილიონების პატრონი ხდება—ვიდრე ომი დაიწყებოდა ათი წლის განმავლობაში ბაქოს მიდამოებში ამოწურეს 5.000 მილიონი ფუთი, ხოლო შეერთებულ შტატებში სამჯერ მეტი, მაგრამ ბოლო ჯერ არ უჩანს, დაუშრეტელათ დრო გამოშვებით ისერის შადრევანს. 200 საყენის სიღრმიდან საშინელის ძალით ამოხეთქს ხოლმე საუცხოვო შადრევანი 20 საყენის სიმაღლით. — იყო შემთხვევა: 1887 წელს ბაქოს ახლო ერთი შადრევანი 100 ადლის სიმაღლეზე სცემდა მთელი დღე რაღა თქმა უნდა რო შადრევანის ძალა თან და თან სუსტდება და ზოგჯერ დიდ ხანსაც ისვენებს ხოლმე, ვიდრე სადღაც ქვესკნელში კვლავ დაგროვდება საკმარ.სი გაზი და ძალა.

თითო შადრევანი დღე-ღამეში 1000 ფუთს მღვრიე ნავთს იძლევა, რომელსაც თანა სდევს წყალი, ქვიშა, მეტანი და სხვა გაზებიც.

ყოფილა იშვიათი შემთხვევა, ერთს დღეში შადრევანს ნახევარი მილიონი ფუთი ნავთი მოუტია, ხოლო 1892 წელს მარტში მოხდა მეტად დიდი სასწაული: ნობელის ერთმა შადრევანმა იგრიალა და რაღაც 12 საათის განმავლობაში ერთი მილიონი ფუთი ნავთი ამოისროლა. რა თქმა უნდა პატრონი არ მოელოდა ამისთანა ბედნიერებას. ქურქელი და ორმოები ვერ შეასწორო და მეტი რა ჯანი იყო ეს ძვირფასი სითხე ზღვას მისცა.

ხომ გაგისროლიათ შვილდ-ისარი. ზოგჯერ ვიდრე ბურღს ამოიღებდნენ ქიდან, უცებ იგრიალებს ძრიელი შადრევანი, ამოისერის ხოლმე თვით ბურღს, რომელიც იწონს 250 ფუთს და ისე ადვილად, როგორც თქვენ ისარს. ამ გვარი ძრიელი შადრევანი ყოველად უსარგებლოა, ყველაფერს ანგრევს და ნახევარზე მეტი იკარგება. რამდენჯერმე ისიც სცადეს, აიღეს და

ქას თუჯის (რკინის) სარქველი დახურეს. სარქველს ჰქონდა ექვსი ვერშოკი სისქე. რომელსაც ზარბაზნის ყუმბარაც ვერ გაატანს, მაგრამ აი შენც არ მომიკვდე, შადრევანმა სცემა, სცემა, ქვიშაც შეველოდა და რამდენიმე დღეში რკინის სარქველი გახვრიტა და ზევით ამოვარდა.

ყოველთვის ასეთი აურ-ზაური როდი ტრიალებს, ყოველთვის შადრევანივით არა სცემს. უფრო ხშირათ ნავთი ისე გროვდება როგორც ქაში წყალი. ჩარხებით, ორთქლის ძალით, ჩაღშვებენ ხოლმე 30 ფუთიან რკინის ვედრას და ისე ამოაქვთ. ასე მუშაობენ დღე და ღამე და ძრიელ ბარაქიანათაც, რადგან თითო ამოღებას ორ წამს დროს არც კი ახმარებენ.

თქვენ რო ახლად ამოღებული (ამოხეთქილი) ნავთი ნახოთ სრულებით ვერ იცნობთ. დედამიწიდან ამოსჩქევს ბუნებრივი სითხე ზეთის მსგავსი, კუბრის ფერი და მისებრ მყრალი. თან სდევს როგორც ვსთქვით მლაშე წყალი, ქვიშა, მეტანი და სხვა ვაზიკ. ნავთი წყალზედ უფრო სუმბუქია—წყალი აიტივტივებს ხოლმე.

ნავთის ვაწმენდა მეცნიერულადა, ქიმიურად აქვსთ შესწავლული. ქვაბებში ასხამენ, ხუფს დახურვენ და ორთქლის სიციხით არაყივით ხდიან. გამონადენი ჯერ ცივ მილებს გაივლის და მერე შესაფერ ქურქელში გროვდება.

სიცხეს, ცეცხლს გრადუს-გრადუსობით აძლევენ. პირველ მცირე ვაცხელებაზე რაც უფრო სუმბუქი ვაზია ის გამოდის, მაგალითად: **ვაზოლინი**, **ლიგრინი**, **ბენზინი** და სხვ...

ამის შემდეგ 130° ზევით მდულარე სითხიდან ჩამოდის **კეროსინი** ანუ ფატაგენი, ფოტონაეტილი. აი ამ გამოხდილ სითხეს—კეროსინს ქართულად **ნავთს** ვეძახით, რომელსაც ყოველ ცისმარე დღე ვხმარობთ.

მერმე და მერმე ცეცხლს უმატებენ, ორთქლის ძალას-სიცხეს ასწევენ ხოლმე $275-300^{\circ}$ გრადუსამდე. ამ დროს ჩამოდის საუკეთესო ზეთიანი სითხე, რომელიც კეროსინზე უკეთესათ ანათებს და თანაც უხიფათოა მისი ხმარება (ჩვენ რო ნავთს ვხმარობთ არა თუ აფეთქება იცის, უბედურებას

ახდენს) შემდეგი გრადუსებით ხდიან სქელ სითხეს, რომელსაც ხმარობენ მანქანების ჩარხებზე, ღერძო-თვლებზე, ქახრაკებზე წასასმელათ, საუტხოვოდ ამუშავებს მანქანას და სიყანგესაგანაც იფარავს მანქანის ნაწილებს რა ლითონისგანაც უნდა იყოს მომზადებული. კვლავ ცეცხლს აჩაღებენ, ძალა სიციხისა აღის 410⁰ მაშინ გამოჰყავთ მალამოსაებ სქელი **ვაზელინი**, რომელიც აფთიაქებში იყიდება ყოველთვის.

ამ ქვაბში რჩება ნავთის კუპრი, სქელი ნივთიერება, — **მაზუთი**, რომელიც იხმარება საწვავად შეშის და ქვანახშირის მაგიერად. დიად, ამ მონარჩენით, მყრალი კუპრით, ამოძრავებენ ზღვაზე და ხმელეთზე მოსრიალე ორთქლმავლებს და ქარხანა-ზავოდების ჩარხებს ჩვენდა საკეთილდღეოთ.

ქვაბში დარჩენილ ნავთის ნაძირალიდან კიდევ ბევრი რამ გამოჰყავთ, მაგალითად **პარაფინი**, ხოლო პარაფინიდან ჩამოასხმენ ხოლმე სანთელს და სხვ. ყველას აქ არ ჩამოეთვლით, რადგან 20-მდე მეტია და ასე გასინჯეთ საუკეთესო სუნნელი „დუხი“ ქალების საპირფარეშოსათვის—ნავთის ნაძირალიდან მზადდება.

* * *

გამოხდილი ნავთი (კეროსინი) ჯერ კიდევ არ ვარგა ლამპებში სახმარებლათ. საბოლოოდ სწმენდენ ამ გვარად: კეროსინს უმატებენ **გოგირდის მჟავას**, შეანჯღრევენ. გოგირდის მჟავა თავის სიმძიმით ძირს რჩება და კეროსინი კი ატივტივდება, ადვილად გადმოისხმის და ბოლოს ერთი ხერხიც უნდა — **მწვავე ნატრს** უმატებენ, რეცხენ და უკვე მზათაა ანკარა კეროსინი, რომელსაც ჩვენ შეცდომით ნავთს ვეძახით.

მომზადებულ კეროსინს აგროვებენ რკინის უშველებელ ბაკებში ანუ ამბრებში. აქედან მიღების საშუალებით ავსებენ **ცისტრნებს**, რომლებსაც რკინის გზით მიაგორებენ ყველა ქალაქებში ვიდრე ბათუმამდე და ფოთამდე. ქალაქებიდან ბოჩკებით მიეზიდებიან დაბა სოფლებში, რის წყალობითაც დღეს ლარბ ვლუხის ქონშიაც კაშკაშით ანათებს ის სინათლე, რო-

მელიც ქვესკნელს იყო ჩამარხული ჩვენთვის ყოველად უსარგებლოთ.

გარდა ამისა ააშენეს დიდრონი ნაგები დი გემები საგანგებო რკინის ამბრებიანი (ცისტერნებით). ავსებენ და კასპიის ზღვით მიაქვთ ბაქოდან ასტრახანამდე, ხოლო აქედან მდინარე ვოლგის წყალობით მთელ რუსეთს ეფინება კეროსინი და მაზუთი.

ბოლოს ესეც არ აკმარეს, აიღეს და ბაქოდან ბათუმამდე მიწა-მიწა გაიყვანეს რკინის უშველეებელი მილი, რომლითაც ნავთის ნაკადული შეუჩერებლივ მიმდინარეობს ბაქოდან პირდაპირ ბათუმში.

ენა ადვილად იტყვის, მაგრამ ნუ დაივიწყებთ რომ ბაქოდან ბათუმამდე 800 ვერსი მანძილია, რაღა თქმა უნდა რომ ამ ნავთის სადენის მოგვარება დიდს შრომას და ფულს მოითხოვდა. თანაც ჯერ არ მომხდარა ის სასწაული რომ მდინარე წყალი აღმა წავიდეს და არც ნავთის ნაკადულს შეეძლო აღმართ-აღმართ მდინარება. ამიტომაც ამუშავებენ ორთქლის ძალას შესაფერ მანქანებით.

უადგილობის გამო მე აქ, ყმაწვილებო, ყველაფერს ვერ ჩამოგიტვლით და აბა თქვენ თითონ მოისახრეთ ამ მყარლმა ნავთმა რა სასწაულები მოახდინა.

წინეთ ვწერდით, რომ „ნახშირია ჩვენი მაცხოვრებელი“ ჰო და ნავთიც იგივე ნახშირია და უფრო მეტ ნახშირსაც შეიცავს ვიდრე შეშა. მაგალითად ერთი საყენი ხმელი შეშა იწონის 250 ფუთს. ამას სიცხოვლით უდრის 100 ფუთი საუკეთესო ქვა-ნახშირი და ნავთი კი მხოლოდ 70 ფუთი უნდა, რომ მისმა სიცხოვლემ ორთქლის აპარატები მოძრაობაში მოიყვანოს.

ბენზინი რო არა გვეკონდეს ველარც ჰაერში ვიფრენდით და ველარც ავტომობილებით ვისრიალებდით. **ბენზინი** კი როგორც ზევით მოგახსენეთ ნავთიდან იხდება.

რაც შეეხება მშენიერ და ძრიელ სინათლეს **ელექტრონს**. თუ ნავთი არ გვექნება ვერც ელექტრონით გავანათება. ჩვენს

ბინას, ქუჩა-მოედნებს და ვერც ტრამვით ვისარგებლებთ, იმიტომ რომ ძალა გვინდა ჩარხების აპპარატების დამტრიალებელი. ნავთმა უნდა აადულოს ქვაბში წყალი, წყალმა მოგვცეს ორთქლი, ორთქლმა გაზი დაატრილოს ელექტრონის მომცემი მანქანები.

ნავთის წყალობით განვითარდა ადამიანი გონებით, ქონებით და პოლიტიკურათაც. ნავთმა დაიცვა აგრეთვე ტყეები — განადგურებისაგან, ტყეებმა შეგვინახეს მდინარეები, მდინარეებმა ნათესები და მოსაყალი.

ვისაც კი შნო ჰქონდა ნავთით შეიძინა მილიონები. გუშინდელი ამბალი, კურტნიანი მუშა დღეს 10 და 20 მილიონის პატრონი გახდა. თბილისში რაც საუკეთესო შენობაა, ამ 20 — 30 წლის განმავლობაში აშენებულია ნავთის ფულებითა.

თვით ბაქო რაღაც ქოხ-მახიანი დაბა იყო, დღეს კი ევროპიულ ქალაქათ გადაიქცა და მეტოქეობას უწევს ბევრ დიდ ქალაქს თავის აღებ-მიცემობით.

ცოტა თუ ბევრი ქართველებსაც ერგოთ. მილიონის პატრონები ქართველებშიაც ჩამოითვლებიან ათიოდე მაინც, რომელთა შორის უხვი ქველმოქმედნიც აღმოგვიჩნდნენ, არ ზოგვენ ფულს ქართველ ერის კულტურულათ განვითარებისთვის.

ილ. ალხაზიშვილი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

რედაქციაში იუიღება სურათი

—≡ წარსულთა
სსოვნა ≡—

ფასი 8 მანეთი.

ქვეყნული
ბიბლიოთეკა

საქართველო სახალხოებანი ჟურნალი

===== **ჯ ე ჯ ი ლ ი** =====

დაარსებული 1890 წ.

მიიღება ხელისმომწერა 1920 წ.

მოაურობის დახმარებით ჯეჯილი უზრუნველყოფილი იქნება.

ხელისმომწერლები დროზე მიიღებენ ჟურნალს.

ჟურნალში ორი განყოფილებაა: პატარებისათვის და მოზრდილთათვის.

————— წლიურათ ეღირება 100 მანეთი. —————

ჟურნალში მიახწილება იღებენ საუკეთესო მღებია და ახლათ შემდგარი კომისია შეეცდება ჟურნალის წორს მკითხველებს მიაწოდოს სალი ვონებრივი საზრდო.

მისამართი: თბილისი, საყმწვილი ჟურნალი „ჯეჯილის“ რედაქცია (არტილერიის ქ., № 5).
რედ.-გამ. ან. წერეთლისა.

1189/1